YETKİSİZ TEMSİLCİNİN CULPA IN CONTRAHENDO SORUMLULUĞU

Unauthorized Agent's Liability Under Culpa in Contrahendo

Mehtap AYRANCI*

TAAD
Yıl: 12, Sayı: 48
Ekim 2021, (473-508)

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi : *11.06.2021*
Kabul Tarihi : *14.09.2021*
Makale Türü: *Araştırma*

Article Info

Received Date: *11.06.2021*
Accepted Date: *14.09.2021*
Article Type : *Research*

ÖZET

Temsil işlemi, hukuki bir işlemin temsilci tarafından, temsil olunan adına ve hesabına yapılmasını ifade etmektedir. Bu hukuki işlemin taraflarca kullanılması üzerine, hüküm ve sonuçları temsil olunana ait olmaktadır. Hukuki işlemlerin çeşitliliği, günlük hayatta yaşanan hukuki ve fiili zorluklar, ulusal ve uluslararası ticari ilişkilerin artması ve finansal işlemlerin bu yolla yapılabilmesi imkânı temsilin önemini arttırmaktadır.

Temsil yetkisi bulunmadığı hâlde temsil olunan adına işlem yapılması, yetkisiz temsil halini meydana getirmektedir. Yetkisiz temsilci, temsil yetkisi olmadığı hâlde, başka bir kişi adına hukuki işlem yapan kişiyi ifade etmektedir. Yetkisiz temsilci tarafından yapılan işlemin hüküm ve sonuçları kural olarak temsil olunanı bağlamamaktadır. Söz konusu işlemin temsil olunanın hukuku alanında sonuç doğurabilmesi için temsil olunanın onayına ihtiyaç duyulmaktadır. Yapılan işleme onay verilmemesi durumunda, işlemin karşı tarafının bu sebeple meydana gelen zararının karşılanması için yetkisiz temsilcinin kusursuz sorumluluğuna başvurulmaktadır.

Temsil olunanın onayı, yetkisiz temsilci ile muhatap üçüncü kişi arasında yapılan hukuki işleme geriye etkili geçerlilik kazandırmaktadır. Yapılan işleme hiç onay verilmemesinden farklı olarak, temsil olunanın gecikmeli onay vermesi nedeniyle üçüncü kişinin bir zararı doğmuşsa, bu zarardan kusurlu yetkisiz temsilci sorumludur.

Yetkisiz temsilcinin söz konusu sorumluluklarının esası culpa in contrahendoya dayanmaktadır. Culpa in contrahendo sorumluluğu, taraflar arasındaki sözleşme öncesi güven ilişkisinden doğan yükümlülüklerin ihlâl edilmesi sebebiyle ortaya çıkan hukuki ihtilâfı düzenlemektedir. Bu nedenle, asıl sözleşme kurulmuş olsun veya olmasın yetkisiz temsilcinin sorumluluğu bu esasa dayalı olarak belirlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Temsil, yetkisiz temsil, culpa in contrahendo sorumluluk, olumlu zarar, olumsuz zarar.

ABSTRACT

The act of representation signifies performance of a legal proceeding by an agent on behalf of the principal. Once performed by the parties, such legal proceeding gives rise to terms and

Bu makale Etik Kurul İznine tabi değildir.

* Hâkim, Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Gn. Mdr. Yrd, mehtapayranci06@gmail.com, https://orcid.org/0000-0002-5289-5825.

consequences applicable upon the principal. Diversity of legal proceedings, legal and actual difficulties confronted in daily life, increasing national and international commercial affairs and the possibility to conduct financial transactions via representation are increasing the importance of the practice of representation.

Acting on behalf of the principal with no representative authority engenders unauthorized representation. Unauthorized agent means an individual who conducts a legal proceeding on behalf of another, although he or she is not vested with representative authority. In principle, the terms and consequences of a proceeding conducted by an unauthorized agent are not binding upon the principal. In order for the proceeding at stake to bear legal consequences on the principal, confirmation of the latter is required. In the absence of such confirmation for the proceeding performed, the unauthorized agent's strict liability is sought for the compensation of the damage sustained by the other party.

Confirmation of the principal gives retroactive applicability to a proceeding taking place between an unauthorized agent and a third party. Nevertheless, where some time has elapsed before the confirmation is given, then the damage incurred by the third party due to the delay brings the strict liability of the unauthorized agent into question.

The basis of the unauthorized agent's aforementioned liability lies in culpa in contrahendo. The culpa in contrahendo liability governs the legal disputes stemming from the breach of obligations arising from the pre-contractual relationship of trust between the parties. Therefore, the liability of the unauthorized agent is established on the basis of this principle regardless of whether or not it is contractual.

Keywords: Representation, unauthorized representation, culpa in contrahendo, liability, positive damage, negative damage.

GİRİŞ

Hukuki bir işlemi, taraf bizzat kendisi yapabileceği gibi temsilci aracılığı ile de yapabilir. Temsilci sıfatıyla hareket eden kişinin yetkili olması hâlinde, yapılan işlemler hüküm ve sonuçlarını temsil olunanın hukuk alanında doğurmaktadır. Temsilci, temsil olunan adına ve hesabına işlem yapabilme yetkisine sahip değilse, yapılan işlem kural olarak temsil olunanı bağlamamakta ve askıda geçersiz[1] kabul edilmektedir. Temsil olunanın onay vermemesi durumunda ise söz konusu geçersizlik kesin geçersizliğe dönüşmektedir. Temsilcinin yetkisizliği sebebiyle geçersiz hâle gelen işlem nedeniyle üçüncü kişinin meydana gelen olumsuz zararı, kusur şartı aranmaksızın 6098

[1] Geçersizlik (hükümsüzlük) teorileri, klâsik teori ve modern teori olmak üzere başlıca iki grupta toplanmaktadır. Klâsik teoriye göre, geçersizlik hukuki işlemlerin kurulmasına ilişkin bir sakatlık olarak kabul edilmektedir. Klâsik teori kesin bir tutumla geçersizlik hâllerini "butlan" ve "iptal" şeklinde iki gruba ayırmaktadır. Modern teori ise geçersizliği hukuki bir yaptırım olarak kabul etmektedir. Modern teoride, geçersizlik veya hükümsüzlük, yapılan sözleşmenin tarafların istediği şekilde hüküm ve sonuç doğurmasını engelleyen bütün durumları kapsayan bir üst kavram olarak kullanılmaktadır. Modern teori, söz konusu iki geçersizlik (hükümsüzlük) hâli dışında, bunlardan herhangi birine yakın olan geçersizliğe ilişkin başka ara grupların da olduğunu savunmaktadır. Modern teori, günümüz ihtiyaçlarına daha uygun düşmektedir. Bu teoriye göre, "askıda geçersizlik", geçersizlik (hükümsüzlük) sebepleri arasında sayılmaktadır. Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (24. Baskı, Yetkin 2019) 375; Aynı doğrultuda bkz. O. Gökhan Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, *C. V/1,1, Temel Kavramlar Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri* (Seçkin 2019) 185 vd; Ayrıntılı bilgi için bkz. Jale Güral (Akipek), *Hükümsüzlük Nazariyeleri Karşısında Türk Medenî Kanununun Sistemi* (A.Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları 1953) 45 vd.

sayılı Türk Borçlar Kanununun (TBK) m. 47/I hükmü gereğince tazmin edilebilmektedir. Tazminat talebinin hukuki dayanağını culpa in contrahendo ilkesi oluşturmaktadır. Diğer taraftan, yetkisiz temsilcinin kusurlu olması ve hakkaniyetin gerektirmesi durumunda, üçüncü kişi olumlu zararını TBK m. 47/II uyarınca talep edebilmektedir.

Bazı durumlarda ise temsil olunan onay vermesine rağmen, yetkisiz temsilcinin sorumluluğu tümüyle ortadan kalkmamaktadır. Yetkisiz temsilcinin işlemine temsil olunanın gecikmeli şekilde onay vermesi nedeniyle muhatap üçüncü kişinin zararı ortaya çıkabilmektedir. Böyle bir zararın varlığı durumunda, bunun giderilmesi, yine culpa in contrahendo ilkesi kapsamında kusurlu yetkisiz temsilciden istenebilmektedir.

Bu çalışmada, genel olarak temsil, temsil yetkisi, yetkisiz temsil kavramı, unsurları ve ortaya çıkış şekilleri incelendikten sonra yetkisiz temsilcinin culpa in contrahendo sorumluluğu, bu sorumluluğun şartları ve sonuçları ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

I. TEMSİL, TEMSİL YETKİSİ, YETKİSİZ TEMSİL, UNSURLARI VE ORTAYA ÇIKTIĞI DURUMLAR

A. Genel Olarak Temsil

Bir kimsenin başka bir kişi adına ve hesabına hareket ederek, hüküm ve sonuçları o kişiye ait olmak üzere hukuki işlem yapmasına temsil denilmektedir[2]. Hukuki işlemi, başka bir kişi adına ve hesabına yapan kimse temsilci; temsilci tarafından adına ve hesabına hukuki işlem yapılan kimse temsil olunan; temsilci ile hukuki işlem yapan karşı taraf ise üçüncü kişi olarak adlandırılmaktadır[3].

Temsil, TBK'nın genel hükümler kısmında 40 ilâ 48 inci maddeleri arasında, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun OR. Art. 32-40 düzenlemesine uygun şekilde, "Yetkili temsil'', "Yetkisiz temsil'' ve "Saklı hükümler'' alt başlıkları altında düzenlenmektedir.

---

2 Eugen Bucher, *Schweizerisches Obligationenrecht, Allgemeiner Teil ohne Deliktsrecht* (2. Auflage, Zürich: 1988) 596; Max Keller ve Christian Schöbi, *Das Schweizerische Schuldrecht, Band I*, *Allgemeine Lehren des Vertragsrecht* (3. Auflage, Basel und Frankfurt am Main: 1988) 63; Ayfer Kutlu Sungurbey, *Yetkisiz Temsil* (Yasa 1988) 9; Eren, 477; M. Kemal Oğuzman ve M. Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, *C.1* (18. Bası, Vedat 2020) 224; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (22. Bası, Turhan 2018) 307; Selâhattin Sulhi Tekinay, Sermet Akman, Halûk Burcuoğlu ve Atillâ Altop, *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (7. Bası, Filiz 1993) 167; Nihat Yavuz, *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi*, *C.1* (2. Bası, Adalet 2015) 405; Özcan Günergök ve Şaban Kayıhan, *Borçlar Hukuku Dersleri (Genel Hükümler)* (Umuttepe 2020) 169.

3 Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri* (29. Bası, Beta 2020) 71; Antalya, 580.

Hukuki bir işlem, kural olarak o işlemin tarafları hakkında sonuç doğurmaktadır. Ancak, söz konusu işlemin bizzat taraflarca yapılması zorunluluğu bulunmamaktadır. Fiil ehliyetine sahip olan bir kimse bu işlemi kendisi yapabileceği gibi başka bir kişi aracılığı ile de gerçekleştirebilir. Hukuki işlemlerin çeşitliliği, önemi, hastalık, yer ve zaman yönünden yaşanan fiili zorluklar, bilgisizlik veya başkaca nedenler aracı veya aracılar kullanılmasını gerektirebilmektedir. Özellikle, ekonomik hayatın sürekli gelişmesi ve farklı işlem türlerinin artması bu durumu etkilemektedir.

Temsilde iradi temsil ve kanuni temsil ayrımı yapılmaktadır[4]. Yaş küçüklüğü, kısıtlılık gibi sebeplerle medeni haklarını bizzat kullanmaya kanunen ehil olmayan kişiler bakımından hukuki işlemlerin temsil yoluyla yapılması hukuki zorunluluk arz etmektedir[5]. Bu tür durumlarda kanuni temsil söz konusu olmaktadır. Oysa, TBK m. 40 vd. iradi temsili düzenlemektedir[6].

Temsil, kural olarak iki veya tek taraflı hukuki işlemlerde uygulanmaktadır. Hukuki işlemler dışında ihtar, ek süre tayini gibi hukuki işlem benzeri filler de temsil konusu olabilmektedir[7]. Ancak, bir irade beyanına ihtiyaç duyulmadığı için maddi fiillerde temsil yoluna başvurma imkânı bulunmamaktadır[8]. Bazı hukuki işlemlerin ise nitelikleri gereğince temsilci aracılığıyla yapılabilmeleri

---

4 Necip Kocayusufpaşaoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm (Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı), Birinci Cilt: Borçlar Hukukuna Giriş, Hukukî İşlem, Sözleşme* (7. Bası, Filiz 2017) 629; Akyol, Temsil, 43; Oğuzman ve Öz, 231.

5 Turhan Esener, *Mukayeseli Hukuk ve Hususiyle Türk-İsviçre Borçlar Hukuku Bakımından Salahiyete Müstenit Temsil* (Ajans Türk Matbaası 1961) 1; Mustafa Reşit Belgesay, *Hukukî Muamelelerde Temsil* (Koşkun Matbaası 1941) 7; Şener Akyol, *Türk Medeni Hukukunda Temsil* (Vedat 2009) 3; Eren, 477; Antalya, 579; M. Murat İnceoğlu, *Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil*, (On İki Levha 2009) 7; A. Hulki Cihan, *'Temsilci Bakımından İrade Sakatlıklarının Özellikleri'* (2016) 6(2) Hacettepe HFD 169, 171 <www.hukukdergi.hacettepe.edu.tr> Erişim Tarihi 29 Ocak 2020.

6 Kılıçoğlu, 306; Günergök/Kayıhan, 171; TBK m. 40 vd. kapsamında temsil yetkisi verebilmek için temsil olunanın fiil ehliyetine sahip olması gerekmektedir. Eren, 493.

7 Andreas Von Tuhr, Hans Peter, *Allgemeiner Teil des Obligationenrechts, Erster Band,* (3. Auflage, Zürich: 1974) 351; Rolf Watter, Yves Schneler, *Basler Kommentar (Hrsg. Honsell/Vogt/Wiegand), Obligationenrecht*, (4. Auflage, Basel: 2007) Art. 32, N.4; Oğuzman ve Öz, 224, n 731; Eren, 478; Kocayusufpaşaoğlu, 624; Akyol, *Temsil,* 35; Antalya, 583-584; Abdülkerim Yıldırım, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (5. Baskı, Adalet 2016) 152.

8 Karl Christian Violand, *Missbrauch der Vertretungsmacht* (Tübingen 2007) 38; Hugo Oser ve Wilhelm Schönenberger, *Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch*, *Band V: Obligationenrecht, I. Halbband: Allgemeine Bestimmungen*, (2. Auflage, Zürich 1929) Art. 32-40, N.14; Eren, 478; Kılıçoğlu, 312; Şakir Berki, *'Türk Borçlar Kanununda Temsil'* (1975) 8 (1) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 15, 16 <www.jürix.com.tr/article/6467> Erişim Tarihi 29 Mart 2018; Altan Fahri Gülerci ve Ayşe Kılınç, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Yetkin 2011) 130; Tamamen maddi olan muamelelerde temsilin caiz olduğu yönündeki görüş için bkz. Belgesay, 30-31.

mümkün değildir. Bunların en önemli örneğini, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanımına ilişkin işlemler oluşturmaktadır[9].

Kanuna veya ahlâka aykırı bir fiilin gerçekleştirilmesi için temsil yetkisi verilmesi hükümsüz sayılmaktadır. Hiç kimse yapmakla yasaklı olduğu bir işi, temsil yetkisi vererek başkasına yaptırma yetkisine sahip değildir[10]. Haksız fiili gerçekleştiren kişi, bu fiili sebebiyle meydana gelen zarardan bizzat sorumlu tutulmaktadır. Bu kişiyi, haksız fiili işlemeye teşvik eden kişinin cezai sorumluluğu saklıdır (TBK m. 61)[11].

Temsilde, doğrudan temsil ve dolaylı temsil ayrımı önem taşımaktadır. Doğrudan temsil, temsilcinin kendisine verilen temsil yetkisine dayanarak temsil olunan adına ve hesabına üçüncü kişi ile hukuki işlem yapmasını ifade etmektedir[12]. Söz konusu işlemden doğan hak ve borçlar, alacağın devrine ya da borcun nakline ilişkin ikinci bir işleme gerek olmadan doğrudan temsil olunana ait olmaktadır (TBK m. 40)[13].

Dolaylı temsil ise temsilcinin kendi adına fakat temsil olunan hesabına bir hukuki işlem yapması ve bu işlemden doğan hak ve borçların temsilci üzerinde doğmasıdır[14]. Diğer bir deyişle, temsilci temsil olunan adına hareket ettiğini muhatap üçüncü kişiye açıklamadan kendi adına bir hukuki işlem yapmakta ve daha sonra bu işlemden doğan hakları ve borçları, iç ilişkiye göre temsil olunana devretmektedir (TBK m. 40/III)[15].

---

9 Roger Zäch ve Hans Rainer Künzle, *Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht*, Band VI: Obligationenrecht, 1. Abteilung: Allgemeine Bestimmungen, 2. Teilband, 2. Unterteilband: Stellvertretung (Bern 1990) Art. 32-40, N. 76; Kocayusufpaşaoğlu, 624; Eren, 479; Akyol, *Temsil,* 35; Belgesay, 31; Yargıtay HGK, 2010/13-414, 2010/412, 22.09.2010 < www.corpus.com> Erişim Tarihi 08 Temmuz 2020.

10 Mustafa Reşit Karahasan, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler Öğreti Yargıtay Kararları İlgili Mevzuat*, C. I (Beta 2003) 366-367; Belgesay, 33; İnceoğlu, 11; İhsan Erdoğan, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (4. Baskı, Gazi 2019) 102; Yıldırım, 152.

11 Günergök ve Kayıhan, 170; Yargıtay 4 HD, 1845/4946, 13.04.1978 (Karahasan, 367).

12 Eren, 480; Kutlu Sungurbey, 9; Kılıçoğlu, 311; Yıldırım, 156; Bahadır Demir, '*6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Doğrudan Temsil Müessesesi'*, (2015) 6 (1) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 249, 251 <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi 26 Mart 2018.

13 Zäch ve Künzle, Art. 32, N.1; Esener, *Temsil*, 127 vd.; Halûk N. Nomer, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* (17. Bası, Beta 2020) 142; Akyol, *Temsil*, 152; Karahasan, *Genel Hükümler*, 369; Kılıçoğlu, 307.

14 Von Tuhr ve Peter, 348; Watter ve Schneller, Art.32, N.29; Cevdet Yavuz, *Türk İsviçre ve Fransız Medeni Hukuklarında Dolaylı Temsil* (İstanbul Üniversitesi Yayınları 1983) 24; Esener, *Temsil*, 13; Kutlu Sungurbey, 9; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop, 167; Oğuzman ve Öz, 226; Eren, 483; Kılıçoğlu, 311.

15 Yavuz, *Dolaylı Temsil*, 23; Eren, 483; Nomer, 144; Antalya, 588; Günergök ve Kayıhan, 172; Yargıtay 13 HD, 9750/13343, 10.11.2009 (Nihat Yavuz, *Borçlar Hukuku El Kitabı*, (Adalet 2018) 206- 207, n 2).

Türk-İsviçre Hukuk sisteminde, dolaylı temsil pozitif bir hukuk metninde doğrudan düzenlenmemiştir. Dolaylı temsil, Türk Borçlar Kanununun ve Türk Ticaret Kanununun bazı maddelerinde dağınık bir hâlde yer almaktadır[16].

B. Temsil Yetkisi

Temsilci tarafından yapılan bir hukuki işlemin temsil olunan hakkında sonuç doğurabilmesi için hukuki bir bağın varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Bir kimsenin başka bir kimseyi hukuki işlemlerde temsil edebilmesini mümkün kılan bu hukuki bağa temsil yetkisi denilmektedir[17].

Temsil yetkisi, temsil olunanın iradesinden veya kanundan kaynaklanmaktadır[18]. Niteliği itibariyle bir düzenleme hakkı olan temsil yetkisi, temsil olunanın yetkilendirmeye ilişkin tek taraflı irade beyanının temsilciye ulaşması ile birlikte hukukî sonuç doğurmaktadır[19]. Diğer bir deyişle, temsil ilişkisinin doğabilmesi için temsilci ile temsil olunan arasında bir sözleşme ilişkisinin varlığı zorunlu değildir. Temsil yetkisi, bağımsız bir nitelik taşımaktadır ve temsil konusu işlemin herhangi bir parçasını oluşturmamaktadır. Temsil yetkisi verme işlemi, soyut bir niteliğe sahiptir. Buna göre, temsilci ile temsil olunan arasında iç ilişkide kurulan sözleşme geçersiz olsa bile temsil yetkisi geçerliliğini koruyabilmektedir[20].

---

16 Karahasan, *Genel Hükümler*, 370; TBK m. 532 vd. da yer alan komisyon sözleşmesi, tipik bir dolaylı temsil ilişkisidir.; TTK m. 917 vd. da düzenlenen "Taşıma komisyonculuğu sözleşmesi" de dolaylı temsile örnek teşkil etmektedir; TBK'nın 555 inci maddesinde düzenlenen havale ve poliçenin başkası hesabına düzenlenmesi (TTK m. 673/I) dolaylı temsilin uygulandığı diğer durumlardır. Bülent Karasu, *Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Türk Hukukunda Doğrudan ve Dolaylı Temsil* (onikilevha 2018) 141-142.

17 Senaî Olgaç, *Kazaî ve İlmî İçtihatlarla Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Cilt-1, Genel Hükümler (Madde 1-60)* (Olgaç Matbaası 1976) 434; Andreas B. Schwarz, *Borçlar Hukuku Dersleri*, Çeviren: Davran, Bülent, I. Cilt, (Kardeşler Basımevi 1948) 387; Akyol, *Temsil*, 4; Eren, 477; Mehmet Bahtiyar, *'Bir Yetki Belgesi ile Kanıtlanan Temsil Yetkisinin Son Bulması'*, *Makaleler I* (Beta 2008) 23, 24; Halit Ergün, *'Türk Borçlar Hukukunda Yetkisiz Temsil Halleri ve Sonuçları'* (2016) XI (I) ERÜHFD 271, 271 <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi: 31 Mayıs 2021.

18 Oğuzman ve Öz, 231; Yıldırım, 153; Velayet hakkına sahip anne-babanın (TMK m. 342), vasinin (TMK m. 403/1, 448), kayyımın (TMK m. 403/II-III), miras ortaklığına mahkeme tarafından atanan temsilcinin (TMK m. 640/III) ya da iflas idaresinin (İİK m. 26) temsil yetkisi kanuna dayanmaktadır. Nomer, 147.

19 Von Tuhr ve Peter, 355; Zäch ve Künzle, Art.33, N. 28; Violand, 41; Tekinay, Akman, Burcoğlu ve Altop, 172; Akyol, *Temsil,* 165; Eren, 489; Esener, *Temsil*, 24-25; Ali Naim İnan, *Borçlar Hukuku, Genel Hükümler* (3. Bası, Sevinç 1979) 220 vd.

20 Oğuzman ve Öz, 234; Serdar Nart, *'Temsil'*, iç Turgut Öz, Faruk Acar, Emre Gökyayla ve H. Murat Develioğlu (edr), İstanbul Şerhi Türk Borçlar Kanunu, Yürürlük Kanunu Cilt-1 (Madde 1-82) (Vedat 2019) 619.

Türk ve İsviçre Hukuk sistemlerindeki hakim görüşe[21] göre, temsilcinin yapacağı hukuki işlem şekle bağlı olsa bile temsil yetkisi verilmesi herhangi bir şekle bağlı değildir. Nitekim, TBK m. 12/I hükmünden de temsil yetkisinin herhangi bir şekle bağlı olmadan verilebileceği anlaşılmaktadır[22]. Ancak, TBK m. 583'e göre kefalet sözleşmesi yapılması, kendi adına kefil olma konusunda özel yetki verilmesi ve kefil olma vaadinde bulunulması yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli kabul edilmemektedir[23]. Keza, Noterlik Kanunu m. 89 ve Tapu Sicil Tüzüğü m. 13 ve 17'de, tapuda yapılacak işlemler için verilen temsil yetkisinin (vekâletnamenin) noterde düzenleme suretiyle resmi şekilde verilmesi emredici şekilde hükme bağlanmıştır. Bunlar dışında kalan şekle bağlı işlemler için temsil yetkisi verilmesi şekil şartına tabi tutulmamaktadır[24].

C. Yetkisiz Temsil

1. Kavram

Yetkisiz temsil, bir kimsenin kanundan veya hukuki işlemden doğan temsil yetkisi olmamasına rağmen, başka bir kimse adına üçüncü bir kişi ile hukuki bir işlem yapmasını ifade etmektedir. Burada, temsil yetkisi olmadığı hâlde başka bir kişi adına hukuki işlem yapan kişiye, yetkisiz temsilci denilmektedir[25].

Yetkisiz temsil, sadece doğrudan temsil hâlinde gerçekleşebilmektedir. Dolaylı temsilin niteliği gereğince yetkisiz temsilden bahsetmek mümkün değildir[26].

2. Yetkisiz Temsilin Unsurları

a. Temsilcinin Temsil Yetkisinin Bulunmaması

Yetkisiz temsil kavramında en önemli unsur, temsil yetkisinin yokluğudur[27]. Bir kimse başkası adına üçüncü kişi ile hukuki işlem yaptığı anda temsil

---

21 Von Tuhr ve Peter, 355; Violand, 43; Hermann Becker, *Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht*, *Band IV: Obligationenrecht, II. Abteilung: Allgemeine Bestimmungen* (2. Auflage, Bern 1941) Art. 32, N.5; Eren, 492; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop, 173-174; Esener, *Temsil,* 38; Akyol, *Temsil,* 177; İnceoğlu, 139; Erol Cansel ve Çağlar Özel, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1*, (Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin 2017) 220.

22 Von Tuhr ve Peter, 355; Violand, 43; Esener, *Temsil*, 35; Oğuzman ve Öz, 235; Eren, 492.

23 Fahrettin Aral ve Hasan Ayrancı, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri* (13. Baskı, Yetkin 2020) 492; Aydın Zevkliler ve Emre Gökyayla, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri* (20. Bası, Vedat 2020) 718.

24 İnceoğlu, 142; Cansel ve Özel, 220; Yıldırım, 155.

25 Schwarz, 394; Von Tuhr ve Peter, 398; Esener, *Temsil*, 115; İnan, 228; Kutlu Sungurbey, 10; Eren, 470; Adem, Yelmen, '*Yetkisiz Temsil'* (2015) I (Özel Sayı), İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 429, 430 <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi 13 Mart 2018; Ergün, *a.g.m*., 3.

26 Zäch ve Künzle, Art. 38; N.1; Eren, 470; Kutlu Sungurbey, 9; Karahasan, *Genel Hükümler*, 406.

27 Ergün, *a.g.m*., 3.

yetkisine sahip değilse, kural olarak yapılan işlem temsil olunan hakkında hüküm ve sonuç doğurmamaktadır[28].

Temsil yetkisi, temsil olunanın irade beyanını doğrudan temsilciye yönelterek iç temsil yetkisi yoluyla verilebilmektedir. Bundan farklı olarak, dış temsil yetkisi verilebilmektedir. Buna göre, temsil olunan temsilciyle hukuki işlem yapacak üçüncü kişilere temsil yetkisini bildirmektedir[29].

İç temsil yetkisi varması gerekli tek taraflı bir hukuki işlemdir[30]. Diğer bir deyişle, iki taraflı bir işlem olmaması nedeniyle temsilcinin kabulü gerekli değildir[31]. Temsil olunan, temsil yetkisini temsilciye yazılı veya sözlü olarak ulaştırdığı anda iç temsil yetkisi doğmaktadır[32].

Dış temsil yetkisi, Türk-İsviçre Hukukunda hukuki bir işlem değil, bir bilgi açıklaması olarak kabul edilmektedir[33]. Bu tür temsil yetkisinde, temsil olunan, temsilciye vermiş olduğu yetkiyi üçüncü kişilere yazılı veya sözlü şekilde bildirebilmektedir. Temsil yetkisinin bildirilmesi, kamuya açık araçlarla, örneğin Ticaret Sicili Gazetesinde yayınlamak suretiyle yapılabileceği gibi ilân ya da mektup yolu ile de yapılabilmesi mümkündür. Keza, temsil olunanın düzenlediği yetki belgesinin temsilci tarafından üçüncü kişilere gösterilmesi de bildirim olarak kabul edilmektedir[34].

Dış temsilde, temsilcinin yetkisinin derecesi, temsil olunanın üçüncü kişilere yaptığı açıklamadan genel olarak çıkarılan anlam ve kapsama göre tayin edilmektedir (TBK m. 41/II)[35]. Yapılan işlem hem iç temsil hem de dış temsil yetkisinin sınırlarının dışında kalıyorsa, yetkisiz temsil hükümleri uygulanmaktadır[36].

---

28 Antalya, 641; Eren, 509.

29 von Tuhr ve Peter, 358; Kocayusufpaşaoğlu, 640; Eren, 490; Kutlu Sungurbey, 39.

30 Esener, *Temsil,* 15; Akbıyık, C., *a.g.m.,* 218.

31 von Tuhr/Peter, 341; Kılıçoğlu, 310.

32 Kocayusufpaşaoğlu, 637-638; Eren, 490.

33 Esener, *Temsil,* 15; Kılıçoğlu, 314.

34 von Tuhr/Peter, 358; Esener, *Temsil,* 46; Eren, 490; Kutlu Sungurbey, 39; Akyol, *Temsil,* 48; "… Somut olaya döndüğümüzde, davacı şirket Y…'a noterde düzenlenmiş ipotek koyme yetkisini de içeren vekaletname vererek onu vekil tayin etmiştir. Ancak, daha sonra yine noter aracılığı ile vekaletten azletmiş ve bunu Y…'a usulüne uygun olarak tebliğ ettirmiştir. Y… ise vekalet görevinin sona erdiğini bile bile davacıyı zararlandırmak kastı ile vekaletnameyi V…'a tevkil etmiş bu kişi de davalı ile ipotek sözleşmesi yapmıştır. Burada davalı, vekalet kendisine bildirilmiş kişi konumundadır. Çünkü davacı, Y… noterde resmi şekilde düzenlenmiş bir vekaletname vermiştir, bu da yasanın aradığı anlamda (BK.m.33/2) üçüncü kişiye bildirimdir." Yargıtay 14 HD, 5926/9546, 25.10.2005 <https://www.corpus.com.tr> Erişim Tarihi: 07 Mayıs 2020.

35 Akyol, *Temsil Yetkisinin Yorumu,* 109; Belgesay, 49-50; Oğuzman/Öz, 237; Temsil yetkisinin kapsamı, temsilcinin eylemleri bakımından zorunlu olan hususları da içermektedir. Örneğin, sözleşme yapılması için verilen yetkiye, pasif yetki de dahildir. Nart, *Temsil,* 642.

36 Oğuzman/Öz, 237.

b. Yetkisiz Temsilcinin Temsil Olunan Adına Hareket Etmesi

Hukuki işlemi gerçekleştiren kişinin, kural olarak kendi adına hareket ettiği kabul edilmektedir. Bu bakımdan, gerçek anlamda temsil olarak kabul edilen doğrudan temsilde, temsilcinin temsil olunan adına hareket ettiğini açıklaması gerekmektedir[37].

Türk Borçlar Kanunu m. 40/II'de, "Temsilci, hukuki işlemi yaparken bu sıfatını bildirmezse, …" ibaresiyle, temsilcinin başkası adına hareket ettiğine yönelik irade beyanını ortaya koyması gerektiği ifade edilmektedir. Bu irade beyanının açık veya zımni (örtülü) şekilde yapılabilmesi mümkündür[38]. Üçüncü kişi, mevcut durumdan işlemin temsil ilişkisi kapsamında gerçekleştirildiğini anlayabiliyorsa örtülü beyan meydana gelmektedir[39].

c. Yetkisiz Temsilcinin Üçüncü Kişi ile Hukuki İşlem Yapması

Yetkisiz temsil, temsilin mümkün olduğu hukuki işlemler bakımından söz konusu olabilmektedir. Bu husus TBK m. 46/I'de, "Bir kimse yetkisi olmadığı hâlde temsilci olarak bir hukuki işlem yaparsa…" şeklinde belirtilmektedir.

Türk-İsviçre Borçlar Kanununda, yetkisiz temsile ilişkin hükümler (TBK m. 46 ve 47), iki taraflı hukuki işlemler esas alınarak düzenlenmiştir. Tek taraflı ve çok taraflı hukuki işlemlerde de, bahsi geçen hükümler kıyasen uygulanmaktadır[40].

D. Yetkisiz Temsilin Ortaya Çıktığı Durumlar

Türk Borçlar Kanunu m. 46 ve 47'de, genel olarak yetkisiz temsilin hüküm ve sonuçları düzenlenmektedir. Ancak, hangi durumların yetkisiz temsile sebebiyet vereceği belirtilmemektedir. Bu nedenle, temsile ilişkin hükümlerden ve ilgili diğer düzenlemelerden faydalanılarak bir takım sonuçlara ulaşılmaktadır[41]. Buna göre, yetkisiz temsil ilişkisi karşımıza farklı şekillerde çıkabilmektedir. Temsil olunan tarafından hiç yetki verilmediği, yetki sınırının aşıldığı, yetkinin sona erdiği veya geri alındığı bir durumda, sözde temsilci temsil olunan adına hukuki işlem yaptığı takdirde yetkisiz temsil hâli meydana gelmektedir[42]. Bu sayılanlar dışında, temsil yetkisini geçersizliği[43], temsil olunanın talimatına aykırı davranılması[44], özel temsil yetkisi gerektiren bir işlemin genel temsil

37 Eren, 480; Kılıçoğlu, 307; Oğuzman ve Öz, 228; İnceoğlu, 47.
38 Kocayusufpaşaoğlu, 676 vd.; Esener, *Temsil*, 98; Yavuz, *Borçlar Kanunu Şerhi*, 406-407.
39 Eren, 487.
40 Kutlu Sungurbey, 96.
41 Yelmen, *a.g.m.,* 430.
42 Eren, 509; Kocayusufpaşaoğlu, 722; Akıntürk ve Ateş, 81; Kılıçoğlu, 331.
43 Antalya, 642; Karahasan, *Genel Hükümler*, 406.
44 Becker, Art. 32, N.2; Akyol, *Temsil,* 456; Antalya, 642; Oğuzman ve Öz, 242

yetkisi verilen temsilci tarafından yapılması[45], birlikte temsil yetkisi gerektiren bir işlemde temsilcilerin tamamının işleme katılmaması[46] ve temsil yetkisinin hileli anlaşma dışında kötüye kullanıldığı diğer durumlarda[47] yetkisiz temsil hâli ile karşılaşılmaktadır.

Uygulamada, yetkisiz temsil durumu çoğunlukla temsilcinin kendisini hatalı olarak yetkili zannettiği veya hukuki işlemi temsil olunan adına gerçekleştirmekte menfaat elde ettiği hâllerde meydana gelmektedir[48].

II. YETKİSİZ TEMSİLCİNİN CULPA IN CONTRAHENDO SORUMLULUĞU

A. Genel Olarak Culpa In Contrahendo Sorumluluğu

Türk Borçlar Kanununun genel hükümler kısmında (m. 1-82), borç ilişkisinin kaynakları sözleşme, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşme olarak düzenlenmektedir. Ancak, borç ilişkisinin kaynakları bu sayılanlarla sınırlı değildir. Gerçekten de, vekâletsiz iş görmeden doğan borçlar, nafaka ilişkisinden doğan borçlar ya da sözleşme öncesi borç ilişkisinden (culpa in contrahendodan) doğan borçlar gibi diğer borç kaynakları da bulunmaktadır[49].

Sözleşmelerin kurulması, bir anda mümkün olamamakta, tarafların icap ve kabulü değerlendirebilmeleri için genel olarak bir hazırlık aşamasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu aşamada ise tarafların birbirlerine zarar vermeleri mümkün olabilmektedir. Böyle bir zararın meydana gelmesi hâlinde, henüz sözleşme kurulmuş olmadığından, zararın giderilmesi için sözleşme hükümlerine dayanamama riski bulunmaktadır. Haksız fiil hükümlerine başvurmak ise hem zamanaşımı hem kusurun ispatı bakımından hakkaniyete uygun düşmeyen bir kısım sonuçlara yol açmaktadır. Bu sebeple, sözleşme öncesi kusurlu davranışa dayanan bir sorumluluk sistemi geliştirilmiş ve ünlü Pandekt hukukçusu Rudolf von Jhering tarafından culpa in contrahendo kavramı ileri

---

45 Cevdet Yavuz, Faruk Acar ve Burak Özen, *(Prof. Dr. Cevdet Yavuz), Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler),* (16. Baskı, Beta 2019) 632; Recep Akcan, 'İcra Hukukunda Temsil' (1999) 7 (1-2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 21, 34 <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi 29 Ocak 2020; Ergün, *a.g.m.,* 20

46 Şener Akyol, '*Birlikte Temsil'*, *Prof. Dr. Ali Naim İnan'a Armağan* (Seçkin 2009) 95, 95 vd.; Vekâlet sözleşmesi bakımından, birlikte vekâlet hakkında ayrıntılı bilgili için bkz. Yavuz, Acar ve Özen, 675 vd.

47 Zäch ve Künzle, Art. 38, N. 14; Kutlu Sungurbey, 15; İnceoğlu, 352; Veysel Başpınar, *Vekilin (Avukatın, Hekimin, Mimarın, Bankanın) Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu* (Yetkin 2004) 204.

48 Murtaza Köse, '*Mukayeseli Hukukta Yetkisiz Temsil'* (2008) 8 (4) Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi 89, 93 <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi 13 Mart 2018.

49 Eren, 119 vd.; Antalya, 129 vd.; Aral ve Ayrancı, 53 vd.

sürülmüştür[50]. Jhering[51], culpa in contrahendo'dan doğan zararın tazminini konu alan makalesinde bu hukuki müesseseyi geniş ve kapsamlı bir şekilde incelemiştir[52].

Jhering tarafından, o dönemde irade teorisinin[53] etkisiyle culpa in contrahendo teorisi sadece geçersiz (veya kurulmamış) hukuki işlemler yönünden ele alınmış, sözleşme görüşmeleri esnasında öne çıkan davranış yükümlülüklerinin tamamı incelenmemiştir. Söz konusu teori, Alman öğretisi ve uygulaması tarafından zaman içerisinde geliştirilmiştir[54].

Alman Medeni Kanunu § 311'de hukuki işlemden ve hukuki işlem benzerlerinden doğan borç ilişkileri başlığı altında, culpa in contrahendo sorumluluğundan söz etmektedir[55]. Ancak, culpa in contrahendo'dan doğan sorumluluk, Türk-İsviçre Hukukunda ayrı bir madde şeklinde hükme bağlanmamıştır. Bu hukuk düzenlerinde, culpa in contrahendo bazı kanun hükümlerinde bir sorumluluk normu olarak yer almaktadır. Bu anlamda, TBK m. 47 dışında, TBK m. 3, 5, 35, 217/II, 229/II, 562/II maddelerinde münferit olarak sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk hâli öngörülmektedir[56].

---

50 Burcu Kalkan Oğuztürk, *Güven Sorumluluğu* (Vedat 2008) 91 vd.; Jhering'ten önce culpa in contrahendo sorumluluğuna Savingy, Richelmann gibi yazarlarca da değinilmiş ise de, konu ayrıntılı olarak Jhering tarafından incelenmiştir. Bkz. Kutlu Sungurbey, 99 vd.; Özge Erbek Odabaşı, '*Borç İlişkisinden Doğan Yan Yükümlerin Edim Yükümleriyle Karşılaştırılması'* (2020) İzmir Barosu Dergisi 61, 111, n. 178 <https://www.izmirbarosu.org.tr> Erişim Tarihi 01 Haziran 2021.

51 Bkz. Rudolf von JHERING, *"Culpa in contrahendo bei nichtigen oder nicht zur Perfection gelengten Verträgen"* (1861) Jherings Jahrbücher, Band 4, 1-112 (Huriye Reyhan Demircioğlu, *Güven Esası Uyarınca Sözleşme Görüşmelerindeki Kusurlu Davranıştan Doğan Sorumluluk (Culpa In Contrahendo Sorumluluğu),* (Yetkin 2009) 54, n 75'ten naklen).

52 Kutlu Sungurbey, 99; Demircioğlu, 54; Kalkan Oğuztürk, 89.

53 İrade teorisi (Willenstheori), 19. Yüzyılda Ortak Hukukta Pandektistler, özellikle Savigny tarafından savunulmuştur. Bu teoriye göre, beyan sahibinin gerçek iradesi esas alınmaktadır. Bu nedenle, asıl önemli olan iradedir ve beyan gerçek irade ile örtüştüğü takdirde geçerli sayılmaktadır. Eren, 154; Antalya, 200; M. Emin Emini, *'Hak Kavramı'* (2004) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 203, 206 <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr> Erişim Tarihi 18 Ağustos 2021.

54 Mehmet Serkan Ergüne, *'Culpa in Contrahendo Sorumluluğunda Olumlu Zararın Tazmini'*, *Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan,* Cilt I (On İki Levha 2010) 907, 911.

55 Ergüne, *a.g.m*., 912; Mustafa Tiftik ve Elif Şen, *'Yetkisiz Temsilde Culpa In Contrahendo Sorumluluğu'* (2016) 22 (3) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 2643, 2657 <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi: 02 Temmuz 2021.

56 Kalkan Oğuztürk, 93-94; Ancak, TTK m. 209'da yer alan, "Hâkim şirket, topluluk itibarının topluma veya tüketiciye güven veren bir düzeye ulaştığı hâllerde, bu itibarın kullanılmasının uyandırdığı güvenden sorumludur." düzenlemesi ile belirli bir duruma ilişkin olsa bile, Türk Hukukunda da güven sorumluluğuna ilişkin bir hüküm bulunmaktadır. Fatma Zeynep Altıner, *'Bilgi Vermeden Dolayı Üçüncü Kişiye Karşı Güven Sorumluluğuna İlişkin BGE 130 III No.lu Federal Mahkeme Kararının İncelenmesi'* (2011) 17 (1-2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 473, 492 <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi 05 Ocak 2021.

Yine, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun (TMK) m. 452/II hükmünün temelini culpa in contrahendo oluşturmaktadır[57].

Sözleşme, yukarıda da ifade edildiği üzere kural olarak bir anda kurulabilen bir hukuki işlem değildir. Taraflar, sözleşmenin şartları, içerdiği hak ve yükümlülükler ile ilgili olarak anlaşmaya varabilmek için genel olarak belirli bir zamana ihtiyaç duyarlar. Sözleşmenin niteliğine ve mevcut koşullara göre bahsi geçen zaman aralığının uzunluğunun ya da kısalığının değişebilmesi mümkündür. Sözleşmenin kurulabilmesine yönelik bu hazırlık sürecini yürüten taraflar arasında, dürüstlük kuralından kaynaklanan (TMK m. 2) bir güven ilişkisi meydana gelmektedir[58].

Culpa in contrahendo, sözleşme müzakereleri esnasında taraflardan birinin borç ilişkisinin temelinde yer alan yükümlülüklere aykırı hareket etmesi, diğer bir ifadeyle müzakere aşamasında kusurlu davranması anlamına gelmektedir[59]. Culpa in contrahendo, yani sözleşme öncesi görüşmelerden doğan sorumluluk, kural olarak sözleşme ilişkisi içerisinde olan taraflar hakkında söz konusu olabilmektedir. Ancak, üçüncü bir kişinin sözleşme görüşmelerine dâhil olması durumunda, onun işlemsel temasta bulunduğu kişiye karşı culpa in contrahendo sorumluluğu doğmaktadır[60].

Sözleşme kurmak amacıyla birbiri ile sosyal temasta bulunan tarafların, özellikle sözleşmenin kurulmasına yönelik veya belirli bir şekilde kurulmasını sağlamak için gereken hususlarda birbirlerini aydınlatma, karşı tarafın şahsını ve malvarlığını müzakere aşamasında meydana gelmesi olası zararlardan koruyucu önlemler almak gibi yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu yükümlülükler, genel olarak özen gösterme yükümlülüğü şeklinde ifade edilmektedir. Özen gösterme yükümlülükleri, tümüyle kanuna dayanmaktadır. TMK m. 2' de düzenlenen dürüstlük ilkesi[61] gereğince, sözleşme daha kurulmadan önce taraflar arasında güven temelli bir borç ilişkisi meydana gelmektedir[62]. Buna göre, herkesin borçlarını ifa ederken dürüstlük kuralına

---

57 Demircioğlu, 53.

58 Mustafa Arıkan, 'Culpa in Contrahendo Sorumluluğu' (2009) 17 (1) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 69, 69 <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi 05 Haziran 2021.

59 Akyol, *Temsil,* 528; Ergüne, *a.g.m*., 909; Aylin Görener, 'Culpa in Contrahendo Sorumluluğu' (2019) 18 (36) İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 67, 68 <http://acikerişim.ticaret.edu.tr> Erişim Tarihi 03 Haziran 2021.

60 Kalkan Oğuztürk, 251; Tiftik ve Şen*, a.g.m*., 2656.

61 Dürüstlük ilkesi, "orta zekâlı, normal, makul kimselerin toplum içerisinde karşılıklı güvene, ahlaka ve dürüstlüğe dayalı davranışları sonunda meydana gelmiş ve toplum ihtiyaçları ile iş hayatının gereklerine cevap veren, bu nedenle de, herkesçe benimsenen kurallar bütününü'', ifade etmektedir. Erbek Odabaşı, *a.g.m*., 78.

62 Kalkan Oğuztürk, 94; Kutlu Sungurbey, 102; Şener Akyol, *Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı* (2. Bası, Vedat 2006) 47 vd.; Yargıtay 11 HD, 4933/2006, 04.03.2021< www.uyap.gov.tr> Erişim Tarihi 04 Haziran 2021.

uygun davranması gerekmektedir. Burada kullanılan "borç" ifadesi hem edim yükümlülüklerini hem de sözleşmeden kaynaklanan diğer davranış yükümlülüklerini içermektedir[63].

Koruma (özen gösterme) yükümlülükleri, esasen sözleşmeden doğan yan edim yükümlülüğü niteliği taşımaktadır. Bu yükümlülüklerin doğması edim yükümlülüğünün doğmasına bağlı değildir. Fonksiyonları itibariyle edim yükümlülüğünden önce, sonra veya aynı anda doğabilmeleri mümkündür. Edim yükümlülüğü doğmadan önce, sadece sosyal temasta bulunulması nedeniyle ortaya çıkan koruma yükümlülüklerinin ihlâli hâlinde, edim yükümlülüğünden bağımsız bir borç ilişkisi meydana gelmektedir[64]. Edim yükümlülüğünden bağımsız borç ilişkisinin temeli, culpa in contrahendoya dayanmaktadır[65]. Bunun yanında, üçüncü kişiyi koruyucu etkili sözleşme ilişkilerinden de söz etmek yerinde olacaktır[66]

Culpa in contrahendo, hukuki niteliği itibariyle kendine özgü bir sorumluluk türüdür[67]. Bu hukuki kurum, taraflar arasındaki sözleşme öncesi ilişkiden doğan yükümlülüklerin ihlâl edilmesi nedeniyle ortaya çıkan sorunları çözmeyi amaçlamaktadır. Sözleşme öncesi kusurlu davranıştan sorumluluk, ileride bir sözleşme kurulmasına ya da sözleşmenin geçerli olması koşuluna bağlı değildir. Taraflar arasında sosyal temasın varlığı ve zarara uğrayan karşı tarafta güven duygusunun yaratılması yeterli kabul edilmektedir[68].

Sözleşme müzakerelerinde koruma, bilgilendirme, açıklama ve tamamlayıcı yardım yükümlülüklerinden hangilerinin mevcut olduğu güven ilişkisinin derecesinin tayininde etkili olmaktadır. Güven söz konusu değilse, yapılan açıklama nedeniyle sorumluluk doğmasını gerektirecek hukuki bir sebep de bulunmamaktadır[69].

Sözleşmenin kurulmuş olması, culpa in contrahendo sorumluluğa başvurulmasına engel teşkil etmemektedir. Zira söz konusu yükümlülüklerin ihlâli sözleşmenin geçerliliğini etkileyecek ya da karşı tarafın sözleşme yapma

---

63 Erbek Odabaşı, *a.g.m*., 78.

64 Eren, 41 vd.; Demircioğlu, 126; Erbek Odabaşı, *a.g.m*., 114-115; Ergüne, *a.g.m*., 912.

65 Antalya, 65.

66 Rona Serozan, '*Edim Yükümlerinden Bağımsız Borç İlişkisi'* (1968) 2 (3) İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi 108 vd. <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi 02 Temmuz 2021; Derya Ateş, *'Sözleşme İlişkilerinin Kurulmasında ve Borç İlişkilerinde Üçüncü Kişi'* (2020) (151) TBB Dergisi 329 vd. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr> Erişim Tarihi 21 Ağustos 2021.

67 Eren, 1269; Başpınar, 227.

68 Başpınar, 228; Görener, *a.g.m.*, 70; Sözleşme görüşmelerine veya sözleşmeye ilişkin bilgi alışverişinde bulunulduğu süreç, sosyal temas şeklinde nitelendirilmektedir. Kalkan Oğuztürk, 108.

69 Akyol, *Temsil*, 530.

iradesini ortadan kaldıracak ağırlıkta olmayabilir. Sözleşmenin kurulması, sözleşme öncesi sorumluluğu ortadan kaldırmamaktadır[70].

Müzakere neticesinde sözleşmenin kurulmuş olup olmamasından bağımsız olarak, özen gösterme yükümlülüklerine kusurlu bir şekilde aykırı hareket eden kişi diğer tarafın meydana gelen zararını tazmin etmekle sorumlu tutulmaktadır. Zarar gören kişi, haksız fiil hükümlerine göre değil, sözleşmeden doğan borçları düzenleyen hükümlerden faydalanmak suretiyle zararının tazmin edilmesini talep etme hakkına sahiptir[71].

Culpa in contrahendo sorumluluğu için öngörülebilir bir tehlikenin olması, bu durumun sorumluluk sahibi tarafın tasarruf ve hâkimiyet alanında kalması, ayrıca zarar ile güven ilişkisinden kaynaklanan yükümlülüklere aykırı davranılması arasında nedensellik bağının bulunması gerekmektedir[72]. Bu kapsamda, bu güveni üçüncü kişide yaratan kişinin temsilci mi yoksa temsil olunan mı olduğunu belirlemek gerekmektedir[73]. Müzakerenin temsilci vasıtasıyla yürütüldüğü hâllerde, temsil olunan üçüncü kişi ile doğrudan işlem temasında bulunmadığından güven ilişkisinin dışında kalmaktadır. Dolayısıyla, böyle bir durumda güven ilişkisi temsilci ile üçüncü kişi arasında meydana gelmektedir[74]. Böylelikle, TBK m. 47[75] kapsamında temsilcinin sorumluluğuna gidilemediği durumlarda, genel olarak culpa in contrahendo sorumluluğuna başvurabilme imkânı bulunmaktadır[76].

Culpa in contrahendo sorumluluğunun hukuki neticesi, tazminat ödeme yükümlülüğü şeklinde karşımıza çıkmaktadır[77]. Tazmin edilmesi gereken zarar, İsviçre-Türk Hukuk sisteminde kabul edilen hakim görüşe göre, maddi

---

70 Uğur Bulut, *'Sözleşme Görüşmelerinden Doğan Sorumlulukta Tüketici Mahkemelerinin Görevine İlişkin Bir Yargıtay Kararı İncelemesi'* (2012) (2) Ankara Barosu Dergisi 323, 330 <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi 02 Temmuz 2021.

71 Kalkan Oğuztürk, 94-9; Tiftik ve Şen*, a.g.m.,* 2656; Akyol, *Dürüstlük Kuralı*, 47 vd.; Ergüne*, a.g.m*., 912; Alman Medeni Kanunu (BGB) 311/III'de, dürüstlük kuralı uyarınca doğan bir borcun, esasen sözleşmenin tarafı olmayacak bir kişi için de söz konusu olabileceği açıkça belirtilmektedir. Buna göre, üçüncü kişide özellikle bir güven oluşturulması ya da sözleşme müzakerelerini veya kuruluşunu önemli derecede etkileyen durumlarda, bu şekilde bir borç ilişkisi meydana geldiği kabul edilmektedir. İnceoğlu, 482, n 470.

72 Demircioğlu, 246 vd.; Yargıtay 11 HD, 718/4707, 03.11.2020 <www.uyap.gov.tr> Erişim Tarihi 04 Haziran 2021.

73 Zäch ve Künzle, Art. 32, N. 154; Akyol, *Temsil,* 535; Demircioğlu, 210.

74 Akyol, *Temsil,* 535.

75 TBK m. 47'de yetkisiz temsilcinin culpa in contrahendo esasına dayanan kusursuz sorumluluğu öngörülmektedir. Bu anlamda, söz konusu hüküm istisnai bir düzenlemedir. Georg Crezelius, *Culpa in contrahendo des Vertreters ohne Vertretungsmacht* (Juristische Schulung: 1977, 17. Jahrgang) 797; Mehmet Serkan Ergüne, *Olumsuz Zarar* (Beta 2008) 134.

76 İnceoğlu, 482-483.

77 Tiftik ve Şen, *a.g.m*., 2656; Görener, *a.g.m*.,73; Bulut, *a.g.m*., 329; Yargıtay 19 HD, 2005/4790, 28.04.2005 <www.uyap.gov.tr> Erişim Tarihi 27 Mayıs 2021.

zarardır. Zarar kavramı, doktrinde genel kabul gören Friedrich Mommsen'in[78] fark/menfaat teorisine göre, zarar veren olay sonrası malvarlığının fiili durumu ile söz konusu olay meydana gelmeseydi malvarlığının içinde bulunacağı farazî durum arasındaki farkı ifade etmektedir. Bu nedenle, manevi zarar, sorumluluk hukukuna hakim olan genel zarar kavramının kapsamı dışında kalmaktadır. Ancak, şüphesiz culpa in contrahendo sorumluluğu çerçevesinde, koşulların varlığı hâlinde TBK m. 56, 58 hükümleri uyarınca manevi zararın tazmini de mümkün olabilmektedir[79].

B. Yetkisiz Temsilcinin Culpa In Contrahendo Sorumluluğu

1. Temsil Olunanın İşleme Onay Vermesi Durumunda

Türk Borçlar Kanunu m. 47'de temsil olunanın onay vermeyi reddetmesi üzerine işlemin kesin geçersiz hâle gelmesi nedeniyle, üçüncü kişinin meydana gelen zararının yetkisiz temsilciden talep edilebileceği ifade edilmektedir. Buradaki tazminat sorumluluğunun ise TBK m. 47'de belirtilen zarar ile bir ilgisi bulunmamakta ve tam tersi bir durum söz konusu olmaktadır. Şöyle ki, temsil olunan sözleşmeye onay vermiş, ancak onay verilinceye kadar belli bir zaman geçmiştir. Bu zaman aralığındaki gecikmeden kaynaklı olarak ise üçüncü kişinin telâfisi mümkün olmayan bir zararı ortaya çıkmıştır[80]. Örneğin, satış sözleşmesine henüz onay verilmemiş olması nedeniyle işleme konu malı teslim edemeyen ve bu sebeple depo kirası ödemek zorunda kalan üçüncü kişi, culpa in contrahendo esasına dayanarak kusurlu temsilciden gecikme tazminatı talep edebilmektedir[81]. Geciktirme zararı[82] şeklinde de ifade edilebilen bu tazminat istemi Kanunda yer almamaktadır.

Üçüncü kişinin geciktirme tazminatı talebinde bulunabilmesi için iyiniyetli olması gerekmektedir. Bu kapsamda, somut olayın gerektirdiği şekilde kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse iyiniyetli olduğunu ileri süremez (TMK m. 3). Üçüncü kişi temsilcinin yetkisiz olduğunu bildiği takdirde, tazminat talep hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişi, temsilcinin yetkisiz olduğunu fark edememekte kusurlu ise onun bu ihmâli birlikte kusur kapsamında, TBK m. 52 uyarınca değerlendirilmektedir[83]. Ayrıca, onayın gecikmeli olarak verilmesi ile üçüncü kişinin zararı arasında bir nedensellik

---

78 Friedrich Mommsen, *Beitäge zum Obligationenrecht, Zweite Abteilung: Zur Lehre von dem Interesse, Braunschweig* (Schwetschke 1855) (Ergüne, *Olumsuz Zarar,*11, n. 23'ten naklen).

79 Ergüne, *a.g.m.,* 913; Tiftik ve Şen, *a.g.m.,* 2656.

80 Kocayusufpaşaoğlu, 745-746; Akyol, *Temsil,* 543.

81 Kocayusufpaşaoğlu, 746; Antalya, 646; Buradaki zarar, temerrüt sebebiyle ortaya çıkan gecikme tazminatı olmayıp, onayın gecikmeli verilmesi nedeniyle meydana gelen zarardır. Nart, *Temsil*, 724, n. 57.

82 Akyol, *Temsil,* 545.

83 Kutlu Sungurbey,183; Kocayusufpaşaoğlu, 746; Tiftik ve Şen, *a.g.m*., 2659.

bağının varlığı aranmaktadır. Burada, yetkisiz temsilcinin kusurundan kaynaklı bir zarar meydana gelmektedir[84]. Üçüncü kişinin zararının kaynağını kendi davranışları oluşturuyorsa, bu şekilde bir tazminat hakkı doğmamaktadır. Örneğin, temsil olunana onay açıklamasında bulunması için uygun süre[85] vermeden önce uzun zaman beklemesi veya haklı bir nedeni olmamasına rağmen uzun bir süre belirlemesi ve bundan kaynaklı bir zarar meydana gelmesinde durum böyledir[86].

Doktrinde ileri sürülen bir görüşe[87] göre ise, onayın gecikmesinden ötürü yetkisiz temsilcinin sorumlu olmasının kabul edilemeyeceği, zira söz konusu gecikmenin temsil olunanın özensiz davranışından kaynaklandığı ifade edilmektedir. Ancak, kural olarak temsil olunanın yetkisiz temsilcinin işlemine onay verme yükümlülüğünün olmaması (TBK m. 46) nedeniyle, üçüncü kişinin zararını temsil olunanın davranışına bağlamak mümkün değildir. Kaldı ki, yetkisiz temsilci kusurlu olması durumunda sorumlu tutulmaktadır[88].

2. Temsil Olunanın İşleme Onay Vermeyi Reddetmesi Durumunda

a. Yetkisiz Temsilcinin Kusursuz Sorumluluğu (TBK m. 47/I)

Türk Borçlar Kanunu m. 47/I'e göre, üçüncü kişi temsil olunanın onay vermemesi nedeniyle geçersiz kalan sözleşme dolayısıyla ortaya çıkan olumsuz zararını, yetkisiz temsilciden talep edebilmektedir. Buna göre, hukuki işlemin geçerli olarak kurulacağı düşüncesiyle yapılan masraflar ve işlemin geçersizliği nedeniyle kaçırılan fırsatlar karşılanması gereken zarar kapsamında yer almaktadır[89].

Söz konusu düzenlemenin kanun koyucunun amacının anlaşılabilirliği bakımından yetersiz kaldığı yönünde doktrinde eleştirel düşünceler bulunmaktadır[90]. Bu kapsamda, sözleşmenin ifa edilmemesinin de "sözleşmenin

---

84 Zäch ve Künzle, Art,38, N. 77; Kocayusufpaşaoğlu, 746.

85 TBK m. 46/II'de, bu durum "… diğer taraf, temsil olunandan, uygun bir süre içinde bu hukuki işlemi onayıp onamayacağını bildirmesini isteyebilir…'' şeklinde ifade edilmektedir.

86 Watter ve Schneller, Art. 38, N.8; Kocayusufpaşaoğlu, 746.

87 Ergüne, *Olumsuz Zarar*, 203.

88 İnceoğlu, 429.

89 Von Tuhr ve Peter, 403; Violand, 183; Günergök ve Kayıhan, 189; Üçüncü kişinin buradaki zararı, öncelikle yargılama giderlerini içermektedir. Buradaki amaç, mevcut işlemin hiç yapılmamış olması durumunda üçüncü kişinin malvarlı değeri ne olacaksa malvarlığını o seviyeye tekrar ulaştırmaktır. Oser ve Schönenberger, Art.39, N.12; "… Sözleşmenin ifa edileceğine inanılarak başka bir sözleşme yapma fırsatının kaçırılması nedeniyle uğranılan zarar da menfi zarar kapsamında değerlendirilmektedir. Davacının menfi zararının saptanmasında, davalı açısından, davalının teklifinden sonraki en iyi teklif ile sonraki ihâle fiyatı arasındaki fark esas alınmalıdır. Değinilen bu hususlar doğrultusunda belirlenen bedel davacının olumsuz zararını gösterir…" Yargıtay 3 HD, 6160/2789, 01.04.2019 (Günergök ve Kayıhan, 189, n 463).

90 Ayrıntılı bilgi için bkz. Kutlu Sungurbey, 139 vd.

geçersizliğinin" sonucu olduğu, bu sebeple söz konusu hükümde yer alan "bu işlemin geçersiz olmasından doğan zararın giderilmesi" şeklindeki ifadenin açık olmadığı belirtilmektedir. Aynı şekilde, TBK m. 47/I'de düzenlenen sorumluluğun dayanağının karşı tarafın hukuken korunmaya değer güveni olduğu hususunu açıklığa kavuşturmadığı ifade edilmektedir. Ancak, madde metninin tamamının birlikte değerlendirilmesi neticesinde kastedilen zararın niteliğinin olumsuz zarar olduğundan şüphe edilmemektedir[91].

Yetkisiz temsilcinin bu sorumluluğu, culpa in contrahendo esasına dayanmaktadır. Culpa in contrahendo sorumluluğu, haklı güvenin ihlalinden kaynaklanmaktadır. Yetkisiz temsilde, sözleşmenin geçerli şekilde kurulacağına dair güven yaratan kişi, yetkisiz temsilcidir[92]. Temsilci, sözleşme yapılırken diğer tarafa yetkisiz olduğunu söylemeyerek onu geçerli olmayan bir hukuki işlem yapmaya yöneltmektedir[93]. Ancak, diğer culpa in contrahendo sorumluluk hâllerinden[94] farklı olarak, burada kural olarak kusursuz sorumluluk hâli kabul

---

91 Watter ve Schneller, Art.39, N.6; Violand, 181; Kutlu Sungurbey, 140 vd.; Oğuzman ve Öz, 259; Serap Helvacı ve Bülent Karasu, 'Yetkisiz Temsilcinin Hukuki Sorumluluğu' (2018) 24 (I) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 197, 202 <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi: 07 Haziran 2021; Olumsuz zarar, hem fiili zararı hem de kâr mahrumiyetini kapsamaktadır. Ancak, fiili zarar ile kâr mahrumiyetinin belirlenmesinde esas alınan ölçütler birbirinden farklılık göstermektedir. Fiili zarar tespit edilirken, zarar veren olay meydana gelmeden önceki malvarlığının durumu ile bu olaydan sonraki durumu karşılaştırılmaktadır. Kâr mahrumiyeti hesap edilirken ise, zarar veren olaydan önceki malvarlığı durumu ile bu olay yaşanmasaydı malvarlığının içinde bulunacağı farazi durum karşılaştırılmaktadır. Ergüne, *Olumsuz Zarar,* 13-14.

92 Demircioğlu, 209; Culpa in contrehendo sorumluluğunun kapsamına, çok farklı olgular dahil olabilmektedir. Tarafların sözleşme görüşmelerine başladıktan, (hatta iş ilişkilerinde sosyal temasta bulunduktan) itibaren, TMK m. 2'ye aykırılık oluşturan bir davranıştan ötürü diğer tarafın şahıs veya malvarlığında meydana gelen tüm zararın karşılanması gerekmektedir. Ancak, culpa in contrehendo, neticesinde geçerli bir sözleşme kurulmamışsa ve kanunda açıkça (TBK m. 35/II ve 47/II gibi) istisnai bir hüküm yer almadığı veya kıyas yoluyla bu tarz düzenlemelerden faydalanma olanağı bulunmadığı zaman, sorumluluk sadece, karşı tarafın sözleşmenin geçerli şekilde kurulacağına ilişkin güveninin boşa çıkmasından dolayı uğranılan olumsuz zarara ilişkin olmaktadır. Kocayusufpaşaoğlu, 738.

93 Arıkan, *a.g.m*., 76.

94 Culpa in contrahendo hâllerinin bir kısmı kanunun çeşitli hükümlerinde düzenlenmiştir. Buna göre, TBK m. 35/I uyarınca kendi kusuru ile yanılan tarafın, sözleşmenin iptali nedeniyle diğer tarafın uğradığı zarardan sorumluluğu, TBK 39/II uyarınca, TBK m. 36 ve 37'ye göre aldatma ya da korkutma sonucu sözleşmenin iptali ya da iptalinden feragat durumunda aldatanın veya korkutanın sorumluluğu, TBK m. 44/II uyarınca temsil olunanın ya da haleflerinin yetki belgesinin iadesine yönelik gerekeni yapmamaları nedeniyle iyiniyetli üçüncü kişinin uğradığı zarardan sorumluluğu, TBK m. 27/I uyarınca sözleşmenin kurulması aşamasında borçlandığı edimin imkânsız olduğunu bilen veya bilmesi gereken kişinin sözleşmenin butlanı nedeniyle doğan zarardan sorumluluğu (Eren, 1270-1271), TMK m. 452 uyarınca vesayet altındaki kişinin sorumluluğu culpa in contrahendo esasına dayanmaktadır. (Arıkan, *a.g.m*., 75 vd); Diğer taraftan, kanunda düzenlenmemiş olmakla birlikte sözleşme görüşmeleri sırasında karşı tarafa kusurlu şekilde yanlış bilgi vermek,

edilmektedir. Yetkisiz temsilci kusursuz olsa da, üçüncü kişinin olumsuz zararından sorumlu tutulmaktadır[95]. Söz konusu kusursuz sorumluluğunun temeli, başka bir kimse adına hareket eden temsilcinin, kendisine yetki verilmiş olup olmadığını araştırma hususunda üçüncü kişiye nazaran daha elverişli bir konumda olmasına dayanmaktadır. Zira temsilcinin yetki eksikliğini bilme ihtimali, üçüncü kişiye göre daha fazladır. Bu nedenle, bu riskin üçüncü kişi üzerinde değil, yetkisiz temsilci üzerinde bırakılması gerekmektedir[96]. Temsilcinin yetkisizliği, kendi egemenlik alanından kaynaklanan bir tehlike olduğundan, bu riski taşıyacak kişi de temsilcidir. Bu bakımdan, temsilcinin sorumluluğunu belli olgularla sınırlandırmak, söz konusu düzenlemenin sistematik yapısına uygun düşmemektedir[97].

Yetkisiz temsilcinin culpa in contrahendo sorumluluğuna başvurabilmek için temsilcinin yapılan sözleşmeden ekonomik menfaat elde etmesi gerekli değildir. TBK m. 47/I'de yetkisiz temsilcinin kusursuz sorumluluğunun öngörüldüğü göz önünde bulundurulduğunda, bu sorumluluğu başka bir şartın varlığına bağlamak hükmün amacı ile örtüşmemektedir[98].

Temsil yetkisi eksikliği nedeniyle sözleşmenin geçersiz olması durumunda ortaya çıkan olumsuz zararın miktarı, genel olarak sözleşmenin geçerli olması halinde elde edilecek ifa menfaatine oranla daha az olmaktadır[99]. Ancak, istisnai hâllerde olumsuz zarar miktarı olumlu zarar miktarından daha fazla olabilmektedir. Bu durumda, olumlu zararı aşan olumsuz zararın talep edilip edilemeyeceği sorunu karşımıza çıkmaktadır[100].

Alman Hukukunda BGB § 179/2'de, üçüncü kişinin talep edebileceği olumsuz zarar miktarının ifa menfaatini aşamayacağı açıkça ifade edilmektedir[101]. İsviçre ve Türk Hukukunda ise bu konuda bir sınırlandırma bulunmamaktadır (TBK m. 47). Ancak, doktrinde bu husus tartışılmış ve çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

---

sözleşme yapma niyeti olmamasına rağmen kötüniyetli ve aldatıcı davranışlarla başka bir kimsede sözleşme yapma ümidi yaratmak (Eren, 1272-1273), sözleşme görüşmelerini yarıda bırakmak, kendi kusuruyla ayırt etme gücünden geçici yoksun hâle gelmek ve nitelikli muvazaa hakkaniyetin gerektirmesi hâlinde culpa in contrahendo sorumluluğunun uygulama alanı bulabileceği durumlara örnek oluşturmaktadır. (Ergüne, *a.g.m*., 920).

95 Schwarz, 396; Karahasan, *Genel Hükümler*, 415; Yıldırım, 165; Yavuz, *El Kitabı*, 218.

96 İnceoğlu, 462-463; Akyol, *Temsil*, 526.

97 Helvacı ve Karasu, *a.g.m*., 203.

98 Akyol, *Temsil*, 522.

99 İnceoğlu, 472.

100 Buradaki durum, TBK m. 47/II kapsamında, hakkaniyet gereğince kusurlu yetkisiz temsilciden diğer zararların tazmininin istenebilmesinden bağımsızdır. İnceoğlu, 472, n 432.

101 Alman MK. m. 179/I uyarınca, yetkisiz olduğunu bilen temsilci ifadan veya olumlu zararın tazmininden sorumlu tutulmaktadır. Temsilci, yetki eksikliğini bilmediği takdirde hükmün birinci fıkrasında öngörülen sorumluluğu bulunmamaktadır. Helvacı ve Karasu, *a.g.m*., 202.

Azınlık görüşüne[102] göre, İsviçre ve Türk Hukukunda da Alman Hukukunda olduğu gibi olumsuz zarar miktarı olumlu zarar miktarı ile sınırlandırılmalıdır. Zira hakkaniyet de bu şekilde bir sonuca varmayı gerektirmektedir.

Diğer bir görüş[103] ise, bu konuda ikili bir ayrım yapılması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre, sözleşme yapma imkânının kaçırılması nedeniyle ortaya çıkan olumsuz zarar miktarı olumlu zarar miktarı ile sınırlandırılmaktadır. Çünkü bu zarar hem olumsuz hem de olumlu zarar kapsamında kalmaktadır. Ancak, sözleşmenin geçerliliğine duyulan güvenden ötürü uğranılan zarar bakımından böyle bir sınırlandırmanın olmaması gerektiği ifade edilmektedir.

Bu konuda İsviçre ve Türk Hukukunda hakim görüş[104] tarafından ifade edildiği üzere, Alman Hukukundaki düzenlemenin aksine, üçüncü kişinin sözleşmenin geçerli olacağına dair güveninin boşa çıkmasından dolayı uğradığı olumsuz zarar miktarı, olumlu zarardan daha fazla ise olumsuz zararın esas alınması daha isabetli olacaktır. Zira TBK m. 47/II hükmü, olumlu zarar miktarının genel olarak olumsuz zarar miktarından daha fazla olması esasına dayanmaktadır[105]. Bu nedenle, TBK m. 51 ve 52 hükümleri saklı kalmak üzere, hâkimin TBK m. 47/I'e göre daha yüksek miktardaki olumsuz zararı dikkate almasının daha uygun olduğu değerlendirilmektedir[106].

b. Yetkisiz Temsilcinin Kusurlu Sorumluluğu (TBK m. 47/II)

Türk Borçlar Kanunu m. 47/II uyarınca, iki şartın birlikte olması durumunda yetkisiz temsilcinin sorumluluğu olumsuz zarar miktarını (fiili zararlar ve kaçırılan fırsatlar) aşabilmektedir. Buna göre, yetkisiz temsilci kusurlu ise, diğer bir ifadeyle sözleşme kurulduğu anda temsil yetkisinin olmadığını biliyor (kast) veya bilmesi gerekiyorsa (ihmal) ve hakkaniyetin, somut olay adaletinin, bunu gerektirmesi halinde temsilcinin sorumluluğu daha ağır olabilmektedir[107].

---

102 Becker, Art. 26, N.5; Max Keller, *Das negative Interesse im Verhaltniz zu positiven Interesse* (Aarau 1948) 254 vd.; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop, 205; Eren, 515; Nart, *Temsil*, 740.

103 Kutlu Sungurbey, 153 vd; Jean Anex, *L'intérét Négatif, Sa Nature Et Son Etendue,* (Imprimerie Vaudoise 1977) 91 vd. (Vedat Buz, *Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme* (Yetkin 2014) 278, n 120'den naklen); Karl Larenz, Lehrbuch des *Schuldrechts, Band I, Allgemeiner Teil, 14. Auflage* (C.H. Beck 1987) § 9, I, 108, n 3.

104 Violand, 187; Zäch ve Künzle, Art.39, N.60; Von Tuhr ve Peter, 316; Oser ve Schönenberger, Art. 39, N.9; Watter ve Schneller, Art. 39, N.6; M. Turgut Öz, İş *Sahinin Eser Sözleşmesinden Dönmesi* (Aristo 1989) 298; Yalman, 131-132; Kocayusufpaşaoğlu, 740; Buz, *Sözleşmeden Dönme*, 278; Ergüne, *Olumsuz Zarar*, 357.

105 Kocayusufpaşaoğlu, 740.

106 Von Tuhr ve Peter, 316; Kocayusufpaşaoğlu, 740; Buz, *Sözleşmeden Dönme,* 279.

107 Violand, 184 vd.; Karahasan, *Genel Hükümler*, 415-416; Eren, 515; Kılıçoğlu, 333; Akyol, *Temsil*,519; Yıldırım, 166; Antalya, 648; Yavuz, *El Kitabı*, 218-219; "…Davalı, sözleşmeyi annesi adına düzenlemiş olduğuna, davalının annesinden aldığı bir vekaletnamenin de bulunmadığına göre bu sözleşmeyi mümessil sıfatını takınarak imzaladığının kabulü

Temsilcinin bu sorumluluğu, söz konusu hükümde "diğer zararlar" ifadesi ile belirtilmekte ve bununla olumlu zararın kastedildiği kabul edilmektedir[108]. Yetkisiz temsilcinin kusurlu olması, TBK m. 47/II'nin uygulanabilmesi için tek başına yeterli sayılmamaktadır. Aynı zamanda, hakkaniyetin[109] böyle bir tazminata karar verilmesini haklı göstermesi şartı aranmaktadır.

Temsilcinin tazminat sorumluluğunun üst sınırı, olumlu zararın (ifa menfaatlerinin) tamamını içermektedir. Olumlu zarar miktarı üst sınır olduğundan, hâkimin olumsuz zararı aşan, ancak olumsuz zarar ile olumlu zarar arasında bir miktara hükmedebilmesi mümkündür[110].

Zararın giderilmesi kapsamında, temsilcinin kusurunun derecesinin[111], meydana gelen zararın miktarının ve tarafların mali durumlarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Nitekim İsviçre Federal Mahkemesi[112] tarafından da, söz konusu hakkaniyet hükmünü hâkimin istediği gibi veremeyeceği, önemli görülen bütün durumların dikkate alınması gerektiği ve buna ilişkin takdir hakkını gerekçelendirmenin, olağan hükümlere göre daha çok önem arz ettiği, varılan neticenin hakkaniyete uygun olup olmadığı hususunun olayların hukuki değerlendirmesi sorunu mahiyetinde olduğu ve Federal Mahkeme tarafından denetlenebileceği belirtilmektedir[113].

Doktrinde ileri sürülen bir görüşe[114] göre, TBK m. 47 uyarınca üçüncü kişi olumsuz zararı veya olumlu zararı talep etmek bakımından seçimlik bir hakka sahiptir. Seçim hakkının yenilik doğuran haklardan olması nedeniyle de beyan edilen talepten geri dönme imkânı bulunmamaktadır[115]. Bu görüşe, haklı olarak

---

gerekir. BK.39 maddesine göre mümessil olarak imza edene icazetten sonra sarahaten veya zımnen imtina olunursa akdin sahih olmamasından, tahaddas eden zararın tazmini zımnında, mümessil sıfatını takınan kimse aleyhinde dava ikame olunur. Fakat bu kimse diğer tarafın salahiyeti bulunmadığına vakıf olduğu veya vakıf olması lazım geldiğini ispat ettiği takdirde davaya mahal yoktur…" Yargıtay 13 HD, 13428/1988, 27.02.2003 <www.corpus.com.tr> Erişim Tarihi 07 Haziran 2021.

108 Keller ve Schöbi, 74-90; Esener, *Temsil*, 133; Helvacı ve Karasu, *a.g.m*., 203; Nart, *Temsil,* 742.

109 TMK m. 4'e göre, hâkimin somut olayın içerdiği tüm hususları, özellikle tarafların hâl ve şartlarını, aralarındaki menfaat uyuşmazlığını dikkate alarak, pozitif hukukun temel ilkelerine, sistemine ve kanun koyucunun amacına uygun şekilde kanunu uygulaması gerekmektedir. Jale Akipek ve Turgut Akıntürk, *Türk Medenî Hukuku Birinci Cilt Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku* (6. Bası, Beta 2007) 146; Hüseyin Altaş, *Medeni Hukuk Başlangıç Hükümleri (TMK m. 1-7)* (2. Baskı, Yetkin 2020).

110 Von Tuhr ve Peter, 403; Becker, Art. 39, N.7; Kutlu Sungurbey, 177; Eren, 515; Bu görüş, TBK m. 47/II'de yer alan, "diğer zararların" ifadesi ile olumlu zararların tazmin edilmesi düşüncesine dayanmaktadır. Kocayusufpaşaoğlu, 740.

111 Violand, 184, n 199; Kocayusufpaşaoğlu, 739; Akyol, *Temsil,* 539; Karasu, 351.

112 BGE 106 II 133.

113 Kutlu Sungurbey, 178.

114 Zäch ve Künzle, Art.39, N.60.

115 Doktrinde, yenilik doğuran hakların bir kere kullanıldıktan sonra geri alınamayacağı kuralının istisnalarının olduğu savunulmaktadır. Bu görüşe göre, yenilik doğuran bir

Usul Hukuku kuralları doğrultusunda, taleple bağlılık ilkesi çerçevesinde hâkimin TBK m. 47'nin uygulanabilirlik şartlarını göz önünde bulundurması suretiyle tazminat miktarını belirlemede takdir hakkına sahip olduğu ve söz konusu hükümde böyle bir seçimlik hak tanındığını söyleyebilme imkânının olmadığı gerekçesiyle karşı çıkılmaktadır[116]. Bununla birlikte, TBK m. 114/II'ye göre sözleşmeye aykırılık hâllerinde kıyasen uygulanan TBK m. 51/I hükmü uyarınca, tazminatın bir şekli olarak hâkimin temsil olunan adına taahhüt edilen edimin aynen ifasına karar verebilmesinin mümkün olduğu kabul edilmektedir. Bu şekilde verilen bir karar ise, pratik açısından sözleşme temsilci ile üçüncü kişi arasında kurulmuş gibi bir netice doğurmaktadır[117]. Ancak, aynen tazmin kararı verilmesi durumunda, edimin temsil olunanın kişilik özelliklerine hitap etmemesine[118] ve yetkisiz temsilciden bunu yerine getirmesinin "beklenebilir veya istenebilir" olup olmadığına dikkat etmek gerekmektedir. Bununla birlikte, mümkün olduğunca böyle bir karar vermekten kaçınmanın daha isabetli olduğu değerlendirilmektedir[119].

c. Yetkisiz Temsilcinin Sorumluluğunun Şartları

aa. Yetkisiz Temsilcinin Sözleşme Yapmış Olması

Türk Borçlar Kanunu m. 47'de öngörülen tazminat sorumluluğunun doğabilmesi için temsilci sıfatıyla hareket eden kişinin, bir başkası adına ve hesabına davrandığını açıklayarak üçüncü kişi ile sözleşme yapmış olması gerekmektedir[120].

---

hakkın geri alınamayacağı ilkesinin temeli, muhatabın ya da bazı istisnai hâllerde üçüncü kişilerin menfaatlerinin korunmasıdır. Ancak, bazı hâllerde bu kuralın doğrudan doğruya uygulanması, geri alınamama kuralının temelinde yatan düşünceyi ortadan kaldırmaktadır. Söz konusu kural, zamanla kavramsal ve mantıksal bir zorunluluğa dönüşmüş ve neredeyse bir dogma durumuna getirilmiştir. Bu nedenle, muhatabın, hukuk düzeninin ya da üçüncü kişilerin menfaatlerinin korunmasına ihtiyaç olmayan durumlarda, karşılıklı anlaşmaya varılması ya da muhatabın da yenilik doğuran hakkın kullanılmasına itiraz etmesi, diğer bir ifadeyle hakkın kullanılmasını gerektirecek şartların oluşmadığının ileri sürülmesi hâlinde kullanılmış yenilik doğuran bir hakkın geri alınabilmesi mümkündür. Vedat Buz, *Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar* (Yetkin 2005) 443 vd.

116 Kocayusufpaşaoğlu, 741; Nart, *Temsil*, 743.

117 Von Tuhr ve Peter, 403; Bucher, 644; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop, 205; Kutlu Sungurbey, 179; Eren, 515; Yavuz, *El Kitabı*, 218; Alman Hukukunda ise, BGB m. 179'da, temsilcinin yetkisiz olduğunu bilerek hareket ettiği durumlarda, üçüncü kişinin aynen ifa talebinde bulunabileceği açıkça ifade edilmektedir.

118 Helvacı ve Karasu, *a.g.m*., 204.

119 Kocayusufpaşaoğlu, 741; Akyol ise, yetkisiz temsilcinin ifa tazminatına hükmedilmesi ile ifaya hükmedilmesinin farklı müesseseler olduğunu, kaldı ki aynen ifaya mahkum edilmenin TBK m. 47'de öngörülmediğini, aynen ifanın yetkisiz temsilciye hukuki yaptırım uygulamak amacını ve hedefini aşan bir yol olduğunu belirtmektedir. Akyol, *Temsil,* 540.

120 Akyol, *Temsil,* 519; Hukuk sistemimize göre, TBK m. 47'de öngörülen tazminat, ancak temsilci sıfatını takınan kişiden alınabilmektedir. Şahıs, temsilci sıfatını takınmamışsa, TBK m. 49 vd. uyarınca tazminata hükmedilebilir. İnan, 230.

bb. Onayın Reddi Nedeniyle Sözleşmenin Geçersiz Olması

Yetkisiz temsilcinin bahsi geçen tazminat sorumluluğu için aranan diğer bir husus, temsil olunanın onay vermeyi reddetmesi ve sözleşmenin bu nedenle geçersiz hâle gelmesidir. TBK m. 47'de, bu durum, "Temsil olunanın açık veya örtülü olarak hukuki işlemi onamaması hâlinde'' şeklinde ifade edilmektedir. Üçüncü kişinin temsil olunanın onay vermeyi reddettiği yönündeki hatalı düşüncesinin hukuki bir etkisi bulunmamaktadır[121]. Yetkisiz temsilcinin işleminde, onay eksikliği dışında irade bozukluğu veya şekle aykırılık, ehliyetsizlik, imkânsızlık, kanuna veya ahlâka aykırılık gibi başkaca bir geçersizlik sebebi olmamalıdır. Yapılan işlemin, sadece temsilcinin yetkisizliği nedeniyle geçersiz hâle gelmesi zorunludur[122].

Onay, tamamlayıcı bir unsur olarak temsil yetkisi eksikliği nedeniyle askıda geçersiz olan işlemi yapıldığı andan itibaren geçerli hale getirmektedir. Temsil olunan onay beyanında bulunmuş olmasına rağmen işlem geçersiz olmaya devam ediyorsa, yetkisiz temsilcinin TBK m. 47'ye göre sorumluluğu doğmamaktadır. Aksi takdirde, böyle bir durum üçüncü şahıs bakımından temsil yetkisine dayanarak sözleşme yapılmasından daha elverişli bir hâl olurdu[123]. Zira sözleşmenin geçersiz kurulmasına yol açan başkaca sebeplerin varlığı durumunda, yetki eksikliği ile üçüncü kişinin zararı arasındaki nedensellik bağı bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra, temsilcinin sorumluluğunun, sözleşmenin geçerli kurulması halinde üçüncü kişinin temsil olunandan alabileceği değerler ölçüsünde sınırlandırılması gerekmektedir[124].

Yetkisiz temsilci tarafından yapılan sözleşmenin geçerlilik kazanabilmesi için resmi bir makamın onayına ihtiyaç duyulmakta, ancak henüz bu onay verilmemiş ise bu durum yetkisiz temsilcinin tazminat sorumluluğunu engellemektedir. Buna karşılık, temsil olunanın ehliyetsiz olması, yetkisiz temsilcinin TBK 47 uyarınca sorumluluktan kurtulmasına bir sebep teşkil etmemektedir[125].

c.c. Üçüncü Kişinin İyiniyetli Olması

Üçüncü kişinin yetkisiz temsilciden tazminat talebinde bulunabilmesi için TMK m. 3 anlamında iyiniyetli olması gerekmektedir. Üçüncü kişi, hukuki işlem yapıldığı sırada temsil yetkisi eksikliğini biliyor veya bilmesi gerekiyorsa temsilcinin sorumluluğuna başvurulamamaktadır[126]. Hukuki işlemin başkası adına temsilci sıfatıyla yapıldığının üçüncü kişiye bildirilmesi, zımni de olsa temsil olunan tarafından temsil yetkisi verildiğinin açıklanması olarak kabul edilmektedir.

---

121 Akyol, *Temsil,*520.
122 Zäch ve Künzle, Art. 39, N. 25; Kocayusufpaşaoğlu, 736; Ergüne, *Olumsuz Zarar*, 201.
123 Akyol, *Temsil,* 521; Helvacı ve Karasu, *a.g.m*., 200.
124 Helvacı ve Karasu, *a.g.m.,* 200.
125 Akyol, *Temsil,*521.
126 Yıldırım,166; İnceoğlu, 454; Nart, *Temsil,* 737.

Alman Hukukunda BGB m. 179'da yetkisiz temsilcinin sorumluluğunun doğabilmesi için gerçeğe aykırı olarak açıkça veya zımnen temsil yetkisine sahip olunduğunun ortaya konulması ve böylelikle karşı tarafta sözleşmenin geçerli şekilde kurulacağına dair haklı güven oluşturulması şartı aranmaktadır[127]. Yetkisiz temsilci, muhatap üçüncü kişiye temsil yetkisi olduğuna dair bir tür garanti vermekte ve temsil yetkisinin varlığına dair bir güven oluşturmaktadır. Üçüncü kişinin yetkisiz temsilcinin bu hususta sözlerine ve teminatına güvenmesi ise olağan bir hâl olarak kabul edilmektedir. Yetkisiz temsilcinin bu sorumluluğu, bir güven sorumluluğudur. Üçüncü kişinin güveni, iyiniyetli olması hâlinde korunmaya değer görülmektedir[128]. Üçüncü kişi, sözleşmenin geçerli olarak hüküm ve sonuç doğuracağına haklı olarak güvenmiş, fakat bu güveni ihlâl edilmiştir[129]. Bu husus, TBK m. 47/I'de, "… Ancak yetkisiz temsilci, işlemin yapıldığı sırada karşı tarafın, kendisinin yetkisiz olduğunu bildiğini veya bilmesi gerektiğini ispat ederse, kendisinden zararın giderilmesi istenemez." şeklinde ifade edilmektedir. Buna göre, üçüncü kişinin temsil yetkisi eksikliğini bilmesi gerekmesi, yani ihmali davranış nedeniyle bilmemesi, bu eksikliği bilme ile eşit sonuca bağlanmaktadır. Böyle bir durumda, üçüncü kişinin temsilciden tazminat talep etme hakkı bulunmamaktadır. Özellikle, temsilcinin yetkisinin bulunmadığını gösterir hâllere dikkat edilmemesi ihmal niteliğinde sayılmaktadır[130]. Kural olarak üçüncü kişi, temsil yetkisinin varlığını ve kapsamını araştırmakla yükümlü değilse de, temsil yetkisi eksikliği somut olayın özelliğine göre anlaşılabildiği takdirde üçüncü kişinin temsil yetkisinin olup olmadığını araştırması gerekmektedir[131]. Aksi hâlde, araştırma yükümlülüğünü yerine getirmeyen üçüncü kişi iyiniyet iddiasında bulunamayacaktır.

Üçüncü kişi, temsil yetkisi eksikliğini genel olarak temsilcinin bizzat kendisinin yapacağı açıklama ile öğrenmektedir. Ancak, yetkisiz temsilci dışında başka bir şekilde yetki eksikliğini öğrenmesi de mümkün olabilmektedir[132]. TBK m. 47'nin uygulanması açısından bu bakımdan bir farklılık bulunmamaktadır. İyiniyetin, işlemin yapıldığı anda var olması gerekmektedir. İşlem yapıldıktan sonra, temsilcinin yetkisiz olduğunun öğrenilmesinin tazminat sorumluluğuna etkisi bulunmamaktadır[133].

---

127 Helvacı ve Karasu, *a.g.m*., 200.

128 Akyol, *Temsil,* 526-527.

129 Demircioğlu, 209.

130 Kutlu Sungurbey, 174

131 Oser ve Schönenberger, Art. 39, N.15; Ergüne, *Olumsuz Zarar*, 208; Söz konusu işlemin temsil olunan aleyhine olduğu üçüncü kişi tarafından anlaşılmış ya da anlaşılabilir nitelikte olsa bile, bu durum iyiniyeti ortadan kaldırmamaktadır. Üçüncü kişi, bu hususu araştırmak zorunda değildir. Önemli olan şüpheli durumların göz önünde bulundurulmasıdır. Nart, *Temsil*, 665.

132 Kutlu Sungurbey, 174; Akyol, *Temsil,* 542; İnceoğlu, 455.

133 Violand, 150; Zäch ve Künzle, Art. 39, N. 18; Ergüne, *Olumsuz Zarar*, 207.

Alman Medeni Kanunu § 179/3'te, hem kusurlu hem de kusursuz yetkisiz temsilciyi kapsayacak şekilde, üçüncü kişinin temsil yetkisi eksikliğin bildiği veya bilmesi gerektiği durumlarda yetkisiz temsilcinin sorumlu olmayacağı açık bir düzenleme ile ifade edilmektedir. İsviçre-Türk Borçlar Kanununda ise bu şekilde açık bir hüküm bulunmamaktadır.

Türk Borçlar Kanunu m. 47/I, c. 2'de, üçüncü kişinin iyiniyeti bakımından, yetkisiz temsilcinin kusurlu olup olmaması yönünden bir ayrım yapılmamaktadır. Tazminat hakkını mutlak şekilde kaldıran bu hükmün yetkisiz temsilcinin kusurlu olması durumunda uygulanabilirliği, doktrinde tartışmalara neden olmuştur.

Bir görüşe[134] göre, yetkisiz temsilcinin kusurlu olması hâlinde, bu kurala iki durumda istisna tanınması gerekmektedir. Buna göre, ilk istisna Eski Roma-Pandekt Hukukundan bu yana kökleşmiş olan, zarar verenin kastı karşısında zarar görenin ihmâli göz önünde tutulmaz ilkesi uyarınca[135], temsil yetkisi eksikliğini bilerek kasten hareket eden yetkisiz temsilcinin, üçüncü kişinin temsil yetkisi eksikliğini bilmesi gerektiğini, yani ihmalini ileri sürerek sorumluluktan kurtulması mümkün değildir. İkinci istisna kapsamında ise, üçüncü kişi temsil yetkisinin eksikliğini bildiği takdirde, Alman Medeni Kanunu § 179/3'e göre zararının karşılanmasını talep edememekle birlikte Alman Federal Mahkemesince uygulanan yetkisiz temsilci üçüncü kişide özel bir güven oluşturmuşsa, ona karşı culpa in contrahendo ilkesi kapsamında sorumlu olması gerekliliğinin İsviçre-Türk Hukukunda da uygulanmasının daha yerinde olacağı savunulmaktadır. Ayrıca, kusurlu yetkisiz temsilci, sözleşme kurulduktan sonra üçüncü kişinin zararın meydana gelmesine veya artmasına birlikte sebebiyet verdiğini ispat etmiş ise TBK m. 52'deki genel kural uyarınca tazminatın indirilmesinin ya da tamamen kaldırılmasının mümkün olduğu ifade edilmektedir[136].

Diğer görüş[137] ise, TBK m. 47/I, c.2'ye dayanarak kusurlu yetkisiz temsilciden zararın giderilmesini talep edemeyen üçüncü kişinin, ahlâka aykırı davranış nedeniyle zarara uğradığı iddiasında bulunabileceğini ileri sürmektedir. Bu

---

134 Kutlu Sungurbey, 182-183.

135 Bu ilke, zimmetine para geçiren bir veznedarın, meydana gelen zararın, zararın görenin denetimi gereği gibi yapmamasından kaynaklandığını savunamaz, ya da bir hırsız, eşyası çalınan kişinin evinin kapısını kilitlemeyi ihmal ettiği gerekçesiyle sorumluluktan kurtulamaz şeklinde örneklerle açıklanmaktadır. Kutlu Sungurbey, 182; Ergüne, *Olumsuz Zarar*, 211.

136 Kutlu Sungurbey, 183; İsviçre Federal Mahkemesi, üçüncü kişinin dikkatsizliğinin temsilcinin sorumluluğunu ortadan kaldırmasının, kanunun ifade şekli ile örtüştüğünü, ancak birlikte kusurun bir indirim sebebi teşkil eden ve sadece nedensellik bağını ortadan kaldıracak yoğunlukta olması durumunda sorumsuzluğa yol açan İBK. m. 44 ve İBK. m.99/III sistemi ile çeliştiğine karar vermiştir. BGE 116 II 689 (Helvacı ve Karasu, *a.g.m*., 207).

137 Zäch ve Künzle, Art. 39, N. 20.

görüşü savunan yazarlar, hafif kusurlu üçüncü kişinin, kasıtlı hareket eden yetkisiz temsilci karşısında korumasız olmadığını belirtmektedirler. Üçüncü kişinin, TBK m. 49[138] kapsamında, yetkisiz temsilcinin sorumluluğuna başvurabilme hakkı bulunmaktadır[139].

İsviçre doktrinde son zamanlarda daha çok benimsenen ve Federal Mahkemece[140] de kabul gören görüşe[141] göre ise, TBK m. 47/I, c.2'nin sadece kusursuz temsilcinin tazminat sorumluluğundan kurtulma imkânı sağlamaktadır. Temsil yetkisi eksikliğini bilmemekte ihmali olan üçüncü kişilerin tazminat talepleri yönünden, kusurlu temsilci hakkında uygulanması mümkün olmamakta ve zararı giderilmesi gerekmektedir. Özellikle, üçüncü kişinin hafif kusuru nedeniyle temsil yetkisi eksikliğini fark edemediği, temsilcinin ise kast ya da ağır ihmalinin bulunduğu hâllerde, üçüncü kişinin TBK m. 52'nin kıyas yoluyla uygulanması neticesinde indirilmiş bir tazminat kazanabileceği ileri sürülmektedir.

Türk Hukukunda İsviçre doktrininin söz konusu görüşüne yakın bir düşünce[142] tarafından ise yetkisiz temsilcinin kasıtlı veya ağır ihmalinin olduğu durumlarda, hafif ihmali bulunan üçüncü kişiye karşı sorumluluğunun olacağı ileri sürülmektedir[143]. Buna göre, sadece yetki eksikliğini bilmesine rağmen temsilci ile sözleşme kuran üçüncü kişi, meydana gelebilecek zararları öngörmüş ve kabul etmiş sayılmaktadır. Bununla birlikte, yetki eksikliğini bilmemekte ihmali olan üçüncü kişinin doğabilecek tüm zararlara rıza gösterdiğinin kabulü mümkün değildir.

İsviçre-Türk doktrinine hakim[144] olan ve bizim de katıldığımız görüş, Alman Hukukunda olduğu gibi yetkisiz temsilcinin kusurlu veya kusursuz olması fark etmeksizin, üçüncü kişinin temsil yetkisi eksikliğini bildiğinin veya bilmesi gerektiğinin ispatlanması halinde sorumluluktan kurtulma imkânı tanımaktır. Söz konusu hükmün yetkisiz temsilcinin kusursuz sorumluluğuna ilişkin TBK

---

138 TBK m. 49, "Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür (1). Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür (2)" hükmünü içermektedir.

139 Helvacı ve Karasu, *a.g.m.,* 208.

140 BGE 116.II.689 (Kocayusufpaşaoğlu, 743, n 72'den naklen).

141 Peter Loser, *Die Vertrauenshaftung im schweizerischen Schuldrecht* (Bern 2006) 588.

142 Kocayusufpaşaoğlu, 744-745.

143 Aynı doğrultuda bkz. Antalya, 649. Sadece karşı tarafın ağır kusuru nedeniyle TBK m. 52/I hükmü uyarınca tazminattan indirim sebebi gerçekleşmektedir.

144 Violand, 186; Von Tuhr ve Peter, 403-404; Bucher, 644; Kutlu Sungurbey, 181; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop, 205; Eren, 516; Günergök ve Kayıhan, 190; Üçüncü kişinin, temsil yetkisi eksikliğini bilmesine rağmen sözde temsilci ile sözleşme kurması, temeli TMK m. 2'deki dürüstlük kuralına dayanan çelişki yasağına aykırılık oluşturmaktadır. Şener Akyol, *Medeni Hukukta Çelişki Yasağı* (Vedat 2007) 33-50.

m. 47/I'de düzenlenmesi, bu hükmün kıyas yoluyla yetkisiz temsilcinin kusurlu sorumluluğu hakkındaki TBK m. 47/II için uygulanmasına engel değildir. Her iki durumda da, üçüncü kişi temsil yetkisi eksikliğini biliyor ya da bilmesi gerekiyor ise temsil olunanın sözleşmeye onay vermeme ihtimalini göze almış demektir. Dolayısıyla, yetkisiz temsilciye karşı haklı güven duymasını gerektirecek bir hâl bulunmadığından, bundan doğacak zararları da kabul etmiş sayılmaktadır[145]. Bahsi geçen hükmün bu şekilde uygulanması, amaca ve hakkaniyetin gereklerine daha uygun düşmektedir. Böylelikle, yetkisiz temsilci ister kusurlu ister kusursuz olsun, üçüncü kişinin temsil yetkisi eksikliğini bildiğini veya bilmesi gerektiğini ispat ederek kendisinden tazminat talebinde bulunulmasını engelleyebilme hakkına sahiptir.

Bununla birlikte, üçüncü kişinin temsil yetkisi eksikliğini bilmesi veya bilmesinin gerekmesi, tazminat sorumluluğunu tümüyle ortadan kaldıran bir sebep olarak kabul edilmemektedir. Nitekim temsilcinin olumsuz zararı aşan zararlardan sorumlu olabilmesi için somut olay adaletinin bunu gerektirmesi ve temsilcinin kusurlu olması şartı aranmaktadır (TBK m. 47/II). Tazminat miktarının belirlenmesinde ise, her iki tarafın kusur derecesi önem arz etmektedir (TBK m. 52)[146]. Diğer taraftan, yetkisiz temsilci üçüncü kişide özel bir güven yaratmışsa, culpa in contrehendo ilkesi kapsamında sorumlu olması gerekmektedir[147].

C. Yetkisiz Temsilcinin Culpa In Contrahendo Sorumluluğunun Sonuçları

İsviçre ve Türk Hukukunda, yetkisiz temsilcinin sorumluluğunun hukuki dayanağı konusunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Buna göre, söz konusu sorumluluğa, haksız fiil kurallarının uygulanması gerektiği[148] savunulmuş ise de, bu konudaki hakim görüş[149] sözleşmeden doğan borca aykırılığa ilişkin

---

145 Kutlu Sungurbey, 181; Kocayusufpaşaoğlu, 742; İnceoğlu, 457; Aynı doğrultuda, Akyol, *Temsil,* 542.

146 Zäch ve Künzle, Art. 39, N. 62; Kocayusufpaşaoğlu, 745; İnceoğlu, 481.

147 Zäch ve Künzle, Art. 32, N. 154; İnceoğlu, 482.

148 Yetkisiz temsilcinin sorumluluğunun hukuki dayanağının haksız fiilden kaynaklandığını ileri süren görüş için bkz. Oser ve Schönenberger, Art. 39, N. 7.

149 Von Tuhr ve Peter, 404; Kutlu Sungurbey, 117; Turhan Esener, *Borçlar Hukuku I, Akitlerin Kuruluşu ve Geçerliliği* (Ankara 1969) 283 vd.; Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop, 205; Ergüne, *Olumsuz Zarar,* 108 vd.; Eren, 515; Oğuzman ve Öz, 259; İlhan Ulusan, *'Culpa in Contrahendo Üstüne'*, *Prof. Dr. Ümit Yaşar Doğanay'ın Anısına Armağan*, *Cilt I* (İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları 1982) 275, 300 vd.; Federal Mahkeme tarafından da yetkisiz temsilcinin söz konusu sorumluluğu sözleşme benzeri bir sorumluluk olduğu kabul edilmektedir. Bkz. BGE 58 II 429; "Uyuşmazlığın sözleşme öncesi sorumluluğa (culpa in contrahendo) ilişkin bulunmasına ve dolayısıyla Borçlar Kanunundaki sözleşmeye ilişkin hükümlerin uygulanacak olmasına göre…" Yargıtay 4 HD, 13920/9371, 05.06.2014 <www.corpus.com.tr> Erişim Tarihi 25 Mart 2020;

hükümlerin uygulanması gerektiğini ifade etmektedir.

Bu kapsamda olmak üzere, sorumluluğu haksız fiile ya da sözleşmeden doğan borca aykırılığa dayandıran görüşlerin pratik sonuçları birbirinden farklılık göstermektedir[150].

1. Sınırlı Ehliyetsizlerin Sorumluluğu Yönünden

Haksız fiil kurallarının uygulanması gerektiğinin kabulü durumunda, yasal temsilcinin rızası bulunmasa bile sınırlı ehliyetsizler, diğer bir deyişle ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, haksız fiillerinden sorumlu tutulmaktadır (TMK m. 16/II)[151].

Sorumluluğun dayanağının sözleşmeden doğan borca aykırılık kuralları olduğunun kabulü hâlinde ise, sınırlı ehliyetsiz kişilerin, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça sorumluluk altına giremeyecekleri kabul edildiğinden (TMK m. 16/I), sözleşmeden dolayı haklarında herhangi bir borç doğmamaktadır[152]. Diğer bir deyişle, sınırlı ehliyetsiz kimselerin TBK m. 47/I anlamında sorumlulukları bulunmamaktadır. Zira TMK m. 16/I'in hem sözleşmelerde hem de sözleşme müzakereleri sırasında doğan ve aykırı davranılması halinde culpa in contrahendo sorumluluğunu doğuran kanundan kaynaklanan davranış yükümlülüklerinde uygulanmaktadır[153].

Borçlar Hukukunda, temsil kavramı ile kural olarak doğrudan temsil ifade edilmektedir[154]. Doğrudan temsilde, temsilci kendisine verilen temsil

---

"… taraflar arasında bir hukuki ilişki söz konusu olduğunda, bunun ihlalinin haksız fiil olduğunu söylemek mümkün değildir. Çünkü haksız fiilde, zarar verici davranışın işlendiği aşamada taraflar arasında daha önce kurulmuş bir hukuki ilişki yoktur. Bu sebeple sözleşme görüşmelerindeki bir yüküm ihlali haksız fiil olarak nitelendirilemez. Sözleşme görüşmeleri ile ortaya çıkan güven ilişkisinin ihlaline kıyasen sözleşme hükümlerinin uygulanması daha uygun olacaktır…" Yargıtay 13 HD, 10155/19267, 11.06.2015 <www.uyap.gov.tr> Erişim Tarihi 16 Ağustos 2020; "…Doktrinde ' culpa in contrahendo' olarak adlandırılan sözleşme öncesi sorumluluğun tazminat talebine dayanak yapılabileceği ilmi ve kazai içtihatlarla kabul edilmiştir. O halde mahkemece bu yönler üzerinde durulup tartışılarak davacının, talep edebileceği tazminat yönünden bilirkişi incelemesi de yaptırılmak suretiyle deliller hep birlikte değerlendirilerek uygun sonuç dairesinde bir karar verilmesi gerekirken eksik incelemeyle yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir…'' Yargıtay 19 HD, 3343/7978, 20.09.2007 <www.corpus.com.tr> Erişim Tarihi 25 Mart 2020.

150 Kutlu Sungurbey, 125; Arıkan, *a.g.m*., 80.

151 Violand, 170-171; Kutlu Sungurbey, 125.

152 Ergüne, *Olumsuz Zarar*, 140; Kutlu Sungurbey, 125; Mustafa Dural ve Tufan Öğüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku, Gerçek ve Tüzel Kişiler,* (21. Baskı, Filiz 2020) 94; Kanuni temsilcinin rızasının olmadığı durumlarda bile sınırlı ehliyetsiz kişinin böyle bir sorumluluğunun doğmaması gerektiği ileri sürülmektedir. Bkz. Zäch ve Künzle, Art. 39, N.37.

153 Süleyman Yalman, *Türk-İsviçre Hukukunda Sözleşme Görüşmelerinden Doğan Sorumluluk* (Seçkin 2006) 116; Serozan, *a.g.m,* 122, n 35a.

154 Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop, 167; Kocayusufpaşaoğlu, 634; Antalya, 590; Yıldırım, 156; Cihan, 8.

yetkisine dayanarak temsil olunan adına ve hesabına üçüncü kişi ile hukuki işlem yapmaktadır[155]. Temsilci, yapılan bu işlem nedeniyle herhangi bir hak kazanmadığı gibi borçlardan da sorumluluğu bulunmamaktadır[156]. Temsilcinin yaptığı işlemler, kendisini borç altına sokmadığı için kural olarak tam fiil ehliyetine sahip olması gerekmemekte, ayırtım gücünün bulunması yeterli kabul edilmektedir[157]. Bu bakımdan, sınırlı ehliyetsiz bir kişinin yasal temsilcinin rızasına gerek olmaksızın temsilci sıfatıyla temsil olunan adına hukuki işlem yapabilmesi mümkündür[158].

Alman Medeni Kanunu § 179/3'te, sözleşme kurulurken yasal temsilcisinin onayı bulunmayan sınırlı ehliyetsiz temsilcinin sorumlu tutulamayacağı açıkça düzenlenmektedir. Ancak, sınırlı ehliyetsiz yetkisiz temsilcinin kasıtlı olarak temsil yetkisinin bulunduğu hususunda üçüncü kişiyi yanıltması haksız fiil sayıldığından, yasal temsilcisinin rızası olmasa bile sorumluluğu söz konusu olmaktadır. Nitekim TMK m. 452/II uyarınca da, vesayet altındaki kişinin fiil ehliyetine sahip olduğu yönünde karşı tarafı aldatması hâlinde, onun bu nedenle uğradığı zararı gidermesi gerekmektedir[159].

Buna karşılık, bir görüşe göre[160] yetkisiz temsilcinin culpa in contrahendo ilkesine dayanan özen borcu hukuki işlemden değil, doğrudan kanundan doğması nedeniyle, bu kuralın kapsamına dâhil olmadığı ileri sürülmekte ve ortaya çıkan bu pratik sonuç eleştirilmektedir.

Sınırlı ehliyetsiz olan yetkisiz temsilcinin sorumluluğu, sözleşmeden kaynaklanmamakla birlikte, burada sözleşme benzeri bir durum bulunmaktadır[161]. Bu sebeple, Alman Medeni Kanunu § 179/3'te ifade edildiği gibi yasal temsilcinin sözleşme görüşmelerine izin vermesi durumunda, sınırlı ehliyetsizin sorumlu tutulması gerekmektedir[162].

---

155 Akyol, *Temsil,* 151; Eren, 480; Kutlu Sungurbey, 9; Kılıçoğlu, 311.

156 Turgut Uygur, *Açıklamalı*-İçtihatlı *Borçlar Kanunu Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, Birinci Cilt, Giriş ve Madde 1-40* (2. Bası, Seçkin 2003) 1204; Hasan Karakılıç, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Notları* (2. Baskıdan Tıpkı Baskı, Onikilevha 2019) 105.

157 Bu husus, Alman Medeni Kanununda (BGB § 165) açıkça düzenlenmektedir. Türk Hukuku bakımından ise TMK m. 16'nın yorumuna dayandırılmaktadır. Oğuzman ve Öz, 254.

158 Eren, 506; Oğuzman ve Öz, 254; Akipek ve Akıntürk, 325.

159 Kutlu Sungurbey, 125.

160 Anex, 34 vd. (Kutlu Sungurbey, 126, n 76'dan naklen).

161 Von Tuhr ve Peter, 404

162 Rainer Gonzenbach, *Culpa in Contrahendo im schweizerischen Vertragsrecht* (Bern 1987) 181; Kutlu Sungurbey, 126; Bir başka görüşe göre ise, burada sözleşme benzeri bir sorumluluk bulunmamaktadır. Buna göre, yetkisiz temsilci temsil yetkisi olmamasına rağmen kendisini yetkili olarak göstermesi nedeniyle sorumlu tutulmaktadır. Burada, genel bir davranış yükümlülüğüne aykırılık hâli mevcuttur. Sınırlı ehliyetsiz yetkisiz temsilcinin sorumluluğunun sözleşme benzeri bir sorumluluk olarak nitelendirilmesi de TMK m.16'nın uygulanmasını gerektirmemektedir. Söz konusu sorumluluk için tam fiil ehliyetinin aranması doğru değildir. Alfred Koller, *Der gute und der böse Glaube im allgemeinen Schuldrecht* (2. Auflage, Freiburg 1985) 394 vd.

2. İspat Yükümlülüğü Yönünden

Haksız fiil kuramına göre, kusurlu davranışı ispat yükü zarar görene ait bulunmaktadır[163]. Buna karşılık, sözleşmeden doğan borca aykırı davranıştan kaynaklanan sorumlulukta, TBK m. 112 uyarınca borçlu kendisinin kusursuz olduğunu ispat etmedikçe, bundan doğan zarardan sorumlu tutulmaktadır. Yetkisiz temsil bakımından da, temsilcinin kusursuz olduğunu, diğer bir deyişle üçüncü kişinin temsil yetkisi eksikliğini bildiğini veya bilmesi gerektiğini ispat etmesi hâlinde, olumsuz veya olumlu zarar tazmininden kurtulabilmektedir (TBK m. 47/I). Aksi takdirde, kusurlu sayılmakta ve TBK m. 47/II'ye göre daha ağır sorumluluk kuralına tabi tutulmaktadır[164].

3. Zamanaşımı Yönünden

Culpa in contrahendo sorumluluğunun dayanağının haksız fiil olduğunun kabulü hâlinde, yetkisiz temsilciye karşı açılacak davada, zarar görenin zararı ve sorumlu kişiyi öğrendiği tarihten başlayarak iki yıllık kısa zamanaşımı süresi uygulama alanı bulmaktadır (TBK m. 72/I).

Buna karşılık, yetkisiz temsilcinin sorumluluğunun sözleşmeden doğan borca aykırılık hükümlerinden doğduğu kabul edildiğinde, Kanunda aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde, 10 yıllık genel zamanaşımı süresine ilişkin düzenlemenin uygulanması gerekmektedir (TBK m. 146) [165].

SONUÇ

Temsil yetkisi, temsilcinin temsil olunan adına ve hesabına hukuki işlem yapabilmesini sağlamaktadır. Bu yetki, kanundan veya ilgili kişinin iradesinden doğmaktadır. Temsil olunan adına ve hesabına hareket eden kişi temsil yetkisine sahip değilse yetkisiz temsil hali meydana gelmektedir.

Yetkisiz temsil farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Yetkisiz temsil, temsil olunanın temsilciye hiçbir yetki vermemesinden, yetki sınırının aşılmasından veya temsil yetkisinin sona ermiş olmasından kaynaklanabilmektedir. Bu sayılanlar dışında, temsil yetkisinin geçersizliği de yetkisiz temsile neden olmaktadır. Yine, temsil olunanın talimatına aykırı davranılması da yetkisiz temsili meydana getirmektedir. Hangi nedenden kaynaklanmış olursa olsun, temsil olunanın iradesini yansıtmayan ve iyi niyetin korunmadığı her hâlde yetkisiz temsil söz konusu olmaktadır.

Yetkisiz temsilcinin işlemi, kural olarak temsil olunan hakkında hukuken bağlayıcı herhangi bir sonuç doğurmamaktadır (TBK m. 46/I). Temsil olunan onaya ilişkin beyanda bulununcaya kadar işlem askıda geçersiz kabul edilmektedir. Temsil olunan onay verdiği takdirde yapılan işlem geçerli hale gelmekte, onay vermeyi reddetmesi durumunda ise askıda geçersizlik kesin geçersizliğe dönüşmektedir.

Temsil olunan, onay verinceye kadar belirli bir zaman geçebilmektedir. Onay işlemi, her ne kadar yetkisiz temsilcinin işlemini geçerli hale getirmekte ise de, üçüncü kişi bu zaman aralığındaki gecikme nedeniyle bir zarara uğramış ise, culpa in contrahendo esasına dayalı olarak bunu yetkisiz temsilciden talep edebilmektedir. Onayın gecikmeli olarak verilmesi ile üçüncü kişinin zararı arasında bir nedensellik bağının bulunması gerekmektedir. Ayrıca, burada yetkisiz temsilcinin kusurundan kaynaklı bir zarar doğmaktadır.

Üçüncü kişi, temsil olunanın onay vermemesi nedeniyle geçersiz kalan sözleşme dolayısıyla uğradığı olumsuz zararını, yetkisiz temsilciden talep edebilmektedir (TBK m. 47/I). Bu durum, culpa in contrahendo esasına dayanan bir sorumluluk hâlini oluşturmaktadır. Ancak, diğer culpa in contrahendo sorumluluk hâllerinden farklı olarak, burada kural olarak kusursuz sorumluluk hâli kabul edilmektedir. Yetkisiz temsilci ile üçüncü kişi arasındaki güven ilişkisinden TMK m. 2'de hüküm altına alınan dürüstlük kuralı gereğince, karşı tarafın menfaatini belli bir ölçüde koruma, bu kapsamda bildirim, aydınlatma (boş yere güven duygusu yaratmama) gibi bazı özen yükümlülükleri doğmaktadır. Özellikle, temsil yetkisinin bulunmadığına ilişkin bilgi vererek üçüncü kişiyi bu konuda aydınlatmakla ve böylelikle üçüncü kişide boş yere güven sağlamaması gerekmektedir. Söz konusu davranış yükümlülüklerine aykırı davranmak, sözleşmeden doğan borca aykırılığa benzemektedir. Bu sebeple, sözleşmenin kurulması aşamasında bu davranış yükümlülüklerine aykırı hareket edilmesi hâlinde, sözleşmeden doğan borca aykırılık kuralları kıyasen uygulanmaktadır.

Türk Borçlar Kanunu m. 47/I, c. 2 gereğince yetkisiz temsilci, işlemin yapıldığı sırada üçüncü kişinin temsil yetkisi eksikliğini bildiğini veya bilmesi gerektiğini ispat ettiği takdirde sorumluluk söz konusu olmamaktadır. Üçüncü kişinin yetkisiz temsilciden tazminat talebinde bulunabilmesi için TMK m. 3 anlamında iyiniyetli olması gerekmektedir.

Türk Borçlar Kanunu m. 47/II uyarınca, iki şartın birlikte olması durumunda, yetkisiz temsilcinin sorumluluğu olumsuz zarar miktarını aşabilmektedir. Buna göre, yetkisiz temsilci kusurlu ise, diğer bir ifadeyle sözleşme kurulduğu anda temsil yetkisinin olmadığını biliyor veya bilmesi gerekiyorsa ve hakkaniyetin, somut olay adaletinin, bunu haklı kılması halinde temsilcinin sorumluluğu daha ağır olabilmektedir. Temsilcinin tazminat sorumluluğunun üst sınırı, olumlu zararın tamamını içermektedir.

Yetkisiz temsilciye sorumluluktan kurtulma imkânı tanıyan TBK m. 47/I, c. 2 hükmünün, yetkisiz temsilcinin kusursuz sorumluluğuna ilişkin kısımda (TBK m. 47/I) düzenlenmesi, bu hükmün kıyas yoluyla kusurlu sorumluluğu hakkındaki TBK m. 47/II durumunda uygulanmasına engel değildir. Her

iki durumda da, üçüncü kişi temsil yetkisi eksikliğini biliyor ya da bilmesi gerekiyor ise temsil olunanın sözleşmeye onay vermeme riskini göze almış demektir. Ancak, üçüncü kişinin kötü niyetinin ispatı tek başına kusurlu yetkisiz temsilcinin sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. Hakkaniyet ilkesi gözetilerek her iki tarafın kusur derecesine göre tazminat miktarı belirlenmektedir (TBK m. 52).

Yetkisiz temsilcinin culpa in contrahendo sorumluluğunun hukuki dayanağının sözleşmeden doğan borca aykırılığa ilişkin hükümlere tabi tutulması, bazı sonuçları beraberinde getirmektedir. Buna göre, sınırlı ehliyetsiz kişilerin yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça (TMK m. 16/I) sorumluluk altına giremeyecekleri kabul edildiğinden, yetkisiz temsil nedeniyle haklarında herhangi bir borç doğması da mümkün olmamaktadır. Yine, TBK m. 112 uyarınca borçlunun, yetkisiz temsilcinin, tazminat sorumluluğundan kurtulabilmesi için karşı tarafın kötü niyetini ispat etmesi gerekmekte ve söz konusu sorumluluk TBK m. 146'ya göre 10 yıllık genel zamanaşımı süresine tabi tutulmaktadır.

KAYNAKÇA

Akcan R, *'İcra Hukukunda Temsil'*, (1999) 7 (1-2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 21-62 <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi 29 Ocak 2020.

Akıntürk T ve Ateş D, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri* (29. Bası, Beta 2020).

Akipek J ve Akıntürk T, *Türk Medenî Hukuku Birinci Cilt Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku* (6. Bası, Beta 2007).

Akyol Ş, *Türk Medeni Hukukunda Temsil* (Vedat 2009), (Kısatılmışı: Akyol, *Temsil*).

Akyol Ş, *'Birlikte Temsil'*, *Prof. Dr. Ali Naim İnan'a Armağan,* 95-104 (Seçkin 2009), (Kısatılmışı: Akyol, *Birlikte Temsil*).

Akyol Ş, *Medeni Hukukta Çelişki Yasağı* (Vedat 2007).

Akyol Ş, *Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı* (2. Bası, Vedat 2006), (Kısaltılmışı:Akyol, *Dürüstlük Kuralı*)

Altaş H, *Medeni Hukuk Başlangıç Hükümleri (TMK m. 1-7)* (2. Baskı, Yetkin 2020).

Altıner FZ, *'Bilgi Vermeden Dolayı Üçüncü Kişiye Karşı Güven Sorumluluğuna İlişkin BGE 130 III No.lu Federal Mahkeme Kararının İncelenmesi'* (2011) 17 (1-2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 473-496 <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi 05 Ocak 2021.

Antalya OG, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, *C. V/1,1, Temel Kavramlar Sözleşmeden Doğan Borç* İlişkileri (Seçkin 2019).

Aral F ve Ayrancı H, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri* (13. Baskı, Yetkin 2020).

Arıkan M, *'Culpa in Contrahendo Sorumluluğu'* (2009) 17 (1) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 69-89 <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi 05 Haziran 2021.

Ateş D, *'Sözleşme İlişkilerinin Kurulmasında ve Borç İlişkilerinde Üçüncü Kişi'* (2020) (151) TBB Dergisi, 329-359 <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr> Erişim Tarihi 21 Ağustos 2021.

Bahtiyar M, *'Bir Yetki Belgesi ile Kanıtlanan Temsil Yetkisinin Son Bulması'*, *Makaleler I,* 23-42 (Beta 2008).

Başpınar V, *Vekilin (Avukatın, Hekimin, Mimarın, Bankanın) Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu* (Yetkin 2004).

Becker H, *Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Band IV: Obligationenrecht, II. Abteilung: Allgemeine Bestimmungen* (2. Auflage, Bern 1941).

Belgesay MR, *Hukukî Muamelelerde Temsil* (Koşkun Matbaası 1941).

Berki Ş, '*Türk Borçlar Kanununda Temsil'* (1975) 8 (1) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 15-32 <www.jürix.com.tr/article/6467> Erişim Tarihi 29 Mart 2018.

Bucher E, *Schweizerisches Obligationenrecht, Allgemeiner Teil ohne Deliktsrecht* (2. Auflage, Zürich 1988).

Bulut U, '*Sözleşme Görüşmelerinden Doğan Sorumlulukta Tüketici Mahkemelerinin Görevine İlişkin Bir Yargıtay Kararı İncelemesi'* (2012) (2) Ankara Barosu Dergisi, 323-345 <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi 02 Temmuz 2021.

Buz V, *Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme* (Yetkin 2014), (Kısaltılmışı: Buz, *Sözleşmeden Dönme*)

Buz V, *Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar* (Yetkin 2005).

Cansel E ve Özel Ç, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1* (Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin 2017).

Cihan, AH, 'Temsilci Bakımından İrade Sakatlıklarının Özellikleri' (2016) 6 (2) Hacettepe HFD, 169-180 < www.hukukdergi.hacettepe.edu.tr> Erişim Tarihi 29 Ocak 2020.

Cihan H, *Temsil Yetkisinin Verilmesi ve Kapsamının Belirlenmesi* (1. Baskı, Beta 2011).

Crezelıus G, *Culpa in contrahendo des Vertreters ohne Vertretungsmacht* (Juristische Schulung 1977, 17. Jahrgang).

Demir B, '6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Doğrudan Temsil Müessesesi' (2015) 6 İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 249-278 <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi 26 Mart 2018.

Demircioğlu, HR, *Güven Esası Uyarınca Sözleşme Görüşmelerindeki Kusurlu Davranıştan Doğan Sorumluluk (Culpa In Contrahendo Sorumluluğu)*(Yetkin 2009).

Dural M ve Öğüz T, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku, Gerçek ve Tüzel Kişiler* (21.Baskı, Filiz 2020).

Emini ME, *'Hak Kavramı'* (2004) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 203, 206 <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr> Erişim Tarihi 18 Ağustos 2021.

Erbek Odabaşı Ö, 'Borç İlişkisinden Doğan Yan Yükümlerin Edim Yükümleriyle Karşılaştırılması' (2020) İzmir Barosu Dergisi, 61-155 <https://www.izmirbarosu.org.tr> Erişim Tarihi 01 Haziran 2021.

Eren F, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (24. Baskı, Yetkin 2019).

Erdoğan İ, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (4. Baskı, Gazi 2019).

Ergün H, 'Türk Borçlar Hukukunda Yetkisiz Temsil Halleri ve Sonuçları' (2016) XI (I) ERÜHFD, 271-289 <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi 31 Mayıs 2021.

Esener T, *Mukayeseli Hukuk ve Hususiyle Türk-İsviçre Borçlar Hukuku Bakımından Salahiyete Müstenit Temsil* (Ajans Türk Matbaası 1961), (Kısaltılmışı: Esener, *Temsil*).

Esener T, *Borçlar Hukuku I, Akitlerin Kuruluşu ve Geçerliliği* (Ankara 1969), (Kısaltılmışı: Esener, *Borçlar Hukuku*).

Ergüne MS, *Olumsuz Zarar* (Beta 2008), (Kısaltılmışı: Ergüne, *Olumsuz Zarar*).

Ergüne MS, *'Culpa in Contrahendo Sorumluluğunda Olumlu Zararın Tazmini'*, *Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, Cilt I,* 907-926 (On İki Levha 2010).

Gülerci AF ve Kılınç A, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Yetkin 2011).

Günergök Ö ve Kayıhan Ş, *Borçlar Hukuku Dersleri (Genel Hükümler)* (Umuttepe 2020).

Güral (Akipek) J, *Hükümsüzlük Nazariyeleri Karşısında Türk Medenî Kanununun Sistemi* (A.Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları 1953).

Gonzenbach R, *Culpa in Contrahendo im schweizerischen Vertragsrecht* (Bern 1987).

Görener A, '*Culpa in Contrahendo Sorumluluğu'*, (2019) 18 (36) İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 67-80 <http://acikerişim.ticaret.edu.tr> Erişim Tarihi 03 Haziran 2021.

Helvacı S ve Karasu B, *'Yetkisiz Temsilcinin Hukuki Sorumluluğu'* (2018) 24 (I) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 197-214 <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi: 07 Haziran 2021.

İnan AN, *Borçlar Hukuku, Genel Hükümler* (3. Bası, Sevinç 1979).

İnceoğlu MM, *Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil* (On İki Levha 2009).

Kalkan Oğuztürk B, *Güven Sorumluluğu* (Vedat 2008).

Karahasan MR, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler Öğreti Yargıtay Kararları İlgili Mevzuat, C.I* (Beta 2003).

Karakılıç H, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Notları* (2. Baskıdan Tıpkı Baskı, Onikilevha 2019).

Karasu B, *Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Türk Hukukunda Doğrudan ve Dolaylı Temsil* (onikilevha 2018)

Keller M ve Schöbi C, *Das Schweizerische Schuldrecht, Band I, Allgemeine Lehren des Vertragsrrecht* (3. Auflage, Basel und Frankfurt am Main 1988).

Kılıçoğlu AM, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (22. Bası, Turhan 2018).

Kocayusufpaşaoğlu N, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm (Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, Birinci Cilt: Borçlar Hukukuna Giriş Hukukî İşlem Sözleşme* (7. Bası, Filiz 2017).

Koller A, *Der gute und der böse Glaube im allgemeinen Schuldrecht* (2. Auflage, Freiburg 1985).

Köse M, 'Mukayeseli Hukukta Yetkisiz Temsil' (2008) 8 (4) Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 89-100 <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi 13 Mart 2018.

Kutlu Sungurbey A, *Yetkisiz Temsil* (İstanbul 1988).

Larenz K, Lehrbuch des *Schuldrechts, Band I, Allgemeiner Teil, 14. Auflage* (C.H. Beck 1987).

Loser P, *Die Vertrauenshaftung im schweizerischen Schuldrecht* (Bern 2006).

Nart S, *'Temsil'*, iç Öz T, Acar F, Gökyayla E ve Develioğlu HM (edr), İstanbul Şerhi Türk *Borçlar Kanunu, Yürürlük Kanunu Cilt-1 (Madde 1-82)* (Vedat 2019).

Nomer HN, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (17. Bası, Beta 2020).

Oğuzman MK ve Öz MT, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, *C.1* (18. Bası, Vedat 2020).

Olgaç S, *Kazaî ve İlmî İçtihatlarla Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Cilt-1, Genel Hükümler (Madde 1-60)* (Olgaç Matbaası 1976).

Oser H ve Schönenberger W, *Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch, Band V:*

Obligationenrecht, I. Halbband: Allgemeine Bestimmungen (Art. 1-183) (2. Auflage, Zürich 1929).

Öz MT, İş *Sahinin Eser Sözleşmesinden Dönmesi* (Aristo 1989).

Schwarz AB, *Borçlar Hukuku Dersleri*, Çeviren: Davran, Bülent, I. Cilt (Kardeşler Basımevi 1948).

Serozan R, 'Edim Yükümlerinden Bağımsız Borç İlişkisi' (1968) 2 (3), İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi,108-129. <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi 02 Temmuz 2021.

Tekinay SS, Akman S, Burcuoğlu H ve Altop A, *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (7. Baskı, Filiz 1993).

Tiftik M ve Şen E, '*Yetkisiz Temsilde Culpa In Contrahendo Sorumluluğu'* (2016) 22 (3) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2643-2664 <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi: 02 Temmuz 2021.

Ulusan İ, '*Culpa in Contrahendo Üstüne'*, *Prof. Dr. Ümit Yaşar Doğanay'ın Anısına Armağan, Cilt I,* 275-319 (İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları 1982).

Uygur T, *Açıklamalı*-İçtihatlı *Borçlar Kanunu Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, Birinci Cilt, Giriş ve Madde 1-40* (2. Bası, Seçkin 2003).

Watter R ve Schneller Y, *Basler Kommentar (Hrsg. Honsell/Vogt/Wiegand), Obligationenrecht* (4. Auflage, Basel 2007).

Violand KC, *Missbrauch der Vertretungsmacht* (Tübingen 2007).

VonTuhr A ve Peter H, *Allgemeiner Teil des Obligationenrechts, Erster Band* (3. Auflage, Zürich 1974).

Yalman S, *Türk-İsviçre Hukukunda Sözleşme Görüşmelerinden Doğan Sorumluluk* (Seçkin 2006).

Yavuz C, *Türk İsviçre ve Fransız Medeni Hukuklarında Dolaylı Temsil* (İstanbul Üniversitesi

Yayınları 1983), (Kısaltılmışı: Yavuz, *Dolaylı Temsil*).

Yavuz C, Acar F ve Özen B, *(Prof. Dr. Cevdet Yavuz), Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)* (16. Baskı, Beta 2019).

Yavuz N, *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Cilt 1* (2. Baskı, Adalet 2015), (Kısaltılmışı: Yavuz, *Borçlar Kanunu Şerhi*).

Yavuz N, *Borçlar Hukuku El Kitabı* (Adalet 2018), (Kısaltılmışı: Yavuz, *El Kitabı*).

Yelmen A, 'Yetkisiz Temsil' (2015) 1 (Özel Sayı) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 429-448 <https://dergipark.org.tr> Erişim Tarihi 13 Mart 2018.

Yıldırım A, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (5. Baskı, Adalet 2016).

Zäch R ve Künzle HR, *Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht, Band VI: Obligationenrecht, 1. Abteilung: Allgemeine Bestimmungen* (2. Teilband, 2. Unterteilband: Stellvertretung, Bern 1990).

Zevkliler A ve Gökyayla E, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (20. Bası, Vedat 2020).

Çevrimiçi Kaynaklar

www.corpus.com

www.uyap.gov.tr